

Kopior från Internet med källhänvisningar

- 1302 2/12** **Birger Magnussons och Märtras kröning.** Birger Magnusson hade som förmyndarregent Torgils Knutsson från 1290, då hans far Magnus Birgersson Ladulås avled. Birger var 10 år. Kröningen borde enl den nya lagen ha skett i Uppsala, men blev i Söderköping, stiftets största färdiga kyrka. Linköpings var liksom Uppsalas under byggnation. Kungaätten var från Östergötland och kanske att kröningen förlades till trakten av politiska skäl., kanske i landets då förnämsta världsliga metropol.
- Torgils yngsta dotter Kristina gifte sig samtidigt med kung Birgers bror hertig Valdemar.**
- Godsen som de tre bröderna **Birger, Valdemar och Erik** ärvt delads nu upp emellan dem. De **började styra var sin del av landet.**
- Birger residerade gärna på Stegeborg (Stäkeborg) och Nyköpingshus. **Flera dokument skrivna i Söderköping visade att Birger ofta var i staden** tillsammans med hela sitt hov. Stäkeborg framskymtar i skrift för första gången under Birgers regeringstid och kan ha tillkommit på sin kulle vid nuvarande Yxeltorpsviken som skydd för den stora staden.
- 1304** **På Aranäs tvingar kung Birger sina bröder att skriftligen intyga att de aldrig skall göra något mot han eller hans vilja.**
Erik flyr till Norge, där han är trolovad med Ingeborg, kung Håkans dotter och får en viss maktposition i västra Sverige.
- 1305 Blir det i Kålsäter fred mellan bröderna.
1305 Marsken Torgils Knutssons fängslas i sitt hem i Lena.
- 1305** **Ev drabbas Söderköping av brand** (enl Visbykrönikan – den enda källan)
- 1306 Torgils Knutsson halshöggs efter beslut av alla bröderna, eftersom man ansåg att Torgils var orsak till problemen.
- 1306** **Håtunaleken.** Kung **Birger Magnusson fängslas** av sina bröder på gården Håtuna. Beslutet tar bröderna vid ett bröllop i Bjälbo. Birgers son Magnus räddas till Danmark, där han skyddas av kung Erik som är dubbel svåger med kung Birger.
Birger förs till Stockholm men hamnar i Nyköpingshus som fånge.
- 1307 Slutet de danska och hertigarnas härar stillestånd på ett år. Samma sak händer även följande år, dvs 1308.
- 1307** **Äldsta dokumentet med Drothems kyrka nämnd, enl Ljung även S:t Iljan**

- 1308 Efter ett beslut på ett Herremöte i Örebro frisläpps kung Birger och han lovar att ej längre oroa riket. Birger och hans hustru beger sig till Danmark. Från Danmark rustar han och kung Erik en här som bl a belägrar, utan att inta, Nyköpingshus. Förlikning sker 1309 i Helsingborg.
- 1310 Hertig Erik uppbyggde sin feodalstat kring båda sidor Göta älv. Det svenska riket delades 1310: Birger fick stora delar av Östsvrige, Gotland och Viborg i östra Finland, medan hertigarna lade beslag på de västsvenska landskapen Värmland, dal och Västergötland.
- 1312 Erik gifte sig i Norge med den norska kungadottern Ingeborg, och Valdemar med kungens brorsdotter Ingeborg.

1314 Borgarna i Söderköping ger kung Birger Magnusson ny trohetsed

- 1317 Nyköpings Gästabud.** Hertigarna **Erik och Valdemar tillfångatas** av kung Birger på Nyköpingshus. De avlider efter ett par dagar i fängelset, kanske av svält.

Hertigarnas anhängare gör uppror, kung Birger flyr till Danmark och hans son avrättas. Bland ledarna för hertigarnas anhängare finns förupplanningarna Birger Persson till Finsta, den heliga Birgittas fader.

Kung Birger flydde till Gotland och Stäkeborg anfölls, där kungens som junker Magnus höll ställningarna. **1318 föll dock Stäkeborg** och förstördes. Magnus fängslades och avrättades. Kung Birger dör i Danmark.

- 1317 Matts Kettilmundsson blir riksföreståndare och stöder hertigarnas sak. Bl a avrättar han kungens anhängare Johan Brunke på den ås som sedan dess heter Brunkebergsåsen i Stockholm.

Skällviks hus, befäst, övertog försvaret därefter. Sålt av biskopen 1305 till kung Birger. 1319 kom den åter till biskopen, Karl av Linköping. 1332 kom den åter till kungen, då Magnus Eriksson. 1350 synes det åter vara i biskopens ägo.

Kunskapen om Söderköping är ringa, vissa stormannaaffärer görs.

- 1319 Hertig Erik Magnussons treårige son Magnus Eriksson väljs på möte i Uppsala (Mora stenar) till kung.** Vid valet utfärdas det s. k. frihetsbrevet, som begränsar kungens makt.

Han får problem med aristokratin, Valdemar Atterdag och Albrekt av Mecklenburg, sina söner och sin systerson.

Magnus även kung i Norge eftersom kung Håkan avlider och Magnus var hans dotterson.

Under Magnus omyndighetsperiod, fram till 1332, styrdes landet av ett råd under drotsen Mats Kettilmundsson. Från de tre första decennierna av Magnus regering kan vi notera bl.a. avskaffandet av trälldomen och att

Magnus Erikssons landslag, som skulle ersätta de olika landskapslagarna, fullbordades. Därefter började det gå utför. Magnus hade tvingats ta stora lån, och statens finanser blev allt sämre. Som om detta inte räckte så drabbades Europa under denna tid av digerdöden - en pestsjukdom som dödade kanske så mycket som en fjärdedel av Sveriges befolkning. 1360-61 återtog Danmark de gamla danska landskapen Skåne och Blekinge, samt erövrade Gotland. Magnus hamnade dessutom i konflikter med sina söner Erik och Håkan, som båda tilldelats titeln "konung". År 1364 tvingades den nu i stort sett maktlöse Magnus i landsflykt. Han dog i skeppsbrott i Norge 1374.

1320-talet Den ridderliga kulturen blomstrar, bl.a. tillkommer Erikskrönikan

user.tninet.se/~pyh936u/1300.doc
(Ola Lönnqvist)

Två kilometer fågelvägen, västsydväst från Stegeborg slottsruin ligger vad som är kvar av **skällviks** borg. Den förekommer under många namn: **skällviks** borg, **skällviks** hus, Folkkungaborgen, Biskopsborgen och **skällviks** slott. Det kan finnas flera namn. Fortsättning publicerad 20110429 ...

Inte bara Stegeborg utan även **skällviks** borg skyddade Söderköping under medeltiden. Nu tas initiativ för att göra borgruinen till ett besöksmål. En idé är att göra det med hjälp av datoranimationer och en bok. Text och bild:
LARS-T JACOBSON ...

http://www.lanstidningen.se/index.php?act=search&lang_id=0&page=search&link_id=&ext_link=&search_str=sk%E4llvik

Ytterligare en borganläggning fanns under medeltiden i Stegeborgs omedelbara grannskap, nämligen den s k Skällviks borg, omtalad redan i slutet av 1200-talet. Sedan Skällvik förhärjats i samband med en belägring år 1318 tycks Stegeborg en tid ha trätt in i dess ställe. Linköpingsbiskoparna och Folkungaättens konungar växlar som ägare av borgen. Det vill dock synas som om [biskop Karl \(Bååt\)](#) uppfört huvudparten av anläggningen, av vilken betydande rester bevarats till våra dagar. De kvarstående murarna visar att Skällviks borg haft ett relativt stort, rektangulärt stenhus som kärna och att detta kompletterats med ett antal mindre stenhus, samlade kring en oregelbunden, ringmursomgiven borggård. I slutet av 1300-talet hade Stegeborg återfått rollen som det viktigaste fästet, och i början av 1500-talet fick Skällviks borg, kallad "det gamla slottet", tjänstgöra som stenbrott i samband med de stora ombyggnadsarbetena på Stegeborg.

<http://norrkopingprojekt.wordpress.com/slott-och-herresaten/stegeborg-slott/>

Stegeborgs äldsta historia är nära förbundet med Skällviks gård. Gården fanns bevisligen [1287](#) och tillhörde då [biskopen i Linköping](#), [Bengt Birgersson](#).

Hans efterträdare [Lars Albrektsson](#) hade kvar Skällviks gård. Dess strategiska läge vid inloppet till [Söderköping](#), då en av rikets rikaste städer, var uppenbar för [Birger Magnussons](#) förmyndarstyre som leddes av [marsken Torgils Knutsson](#). Senast [1305](#) såldes biskopsgården till [kung Birger](#).

Därefter har en borg byggts på den holme som ligger ute i segelleden in mot Söderköping. Hur den såg ut och dess omfattning är okänd. Anläggningen kan dock inte ha varit alltför omfattande, holmen är idag inte särskilt stor och landhöjningen i Östergötland har sedan 1300-talet varit två meter.

Under perioden 1310-1316 sände kungen flera brev från Stegeborg och man kan förmoda att han vistats där långa perioder. Efter [Nyköpings gästabud](#) utbröt ett uppror mot kung Birger. Denne lämnade Stegeborg och avseglade till Visby men satte sonen [Magnus Birgersson](#) som befälhavare på Stegeborg. Borgen blev belägrad, förmodligen från påsktid fram till slutet av augusti 1318. Magnus fördes fången till Stockholm och dömdes till döden i juni 1320. Han ligger begravd i [Riddarholmskyrkan](#) i Stockholm bredvid [Magnus Ladulås](#).

Enligt [Erikskrönikan](#) revs Stegeborg efter kapitulationen: "*the slogo then mwr allan swa smaa / the lotho ey en sten ather staa*".

[Karl Bååt](#), [biskop i Linköping](#), strävade efter att stiftet skulle återfå Skällviks gård. Från hertig Eriks änka [Ingeborg Håkansdotter](#) lyckades han få Skällviks gård samt borgruinen i gåva den [27 januari 1321](#). Karl lade därefter ned mycket pengar på att bygga upp gården igen.

1332 tvingades dock biskopen överlämna gården till [kung Magnus](#) i utbyte mot gods på [Visingsö](#). Anledningen var förmodligen platsens strategiska läge samt möjligheten att ta upp

tull från fartygen på väg mot Söderköping. På grund av ekonomisk kris tvingades dock kungen att pantsätta borgen 1336. Till vem är okänt, men år 1350 var Skällviks gård åter i kyrkans ägo. Den [28 februari 1350](#) undertecknade nämligen biskopen i Linköping [Peter Tyrgilsson](#) ett brev på gården ("*in manerio nostro Skældowijk*").

Under 1350-talets tronstrider mellan kung Magnus och [Erik Magnusson](#) ägdes Skällviks gård av biskop [Nils Markusson](#). Biskopen hade tagit parti för Erik och 1356 överfölls gården som fick stora skador och det är troligt att det var kungen som låg bakom. Hur mycket som förstördes är okänt men när hertig [Albrekt av Mecklenburg](#) anföll Sverige 1363 anfölls även Söderköping vilket indikerar att Albrekts flotta hade kunnat passera Skällvik utan hinder. Vad som är klart är att Skällviks gård försvann och att någon återuppbyggde Stegeborg på holmen i farleden. En gissning är att Albrekt, som byggde både [Nyköpingshus](#) och [Stäkeholm](#), även byggde upp Stegeborg.

- [Erik B. Lundberg \(1964\). Stegeborgs slott. Stockholm: Vitterhetsakademien](#)
- [Gösta Lundberg \(1978\). Stegeborg under medeltiden. Bidrag till dess historia 1287-1520. Söderköping: Eget förlag](#)
- [Kjellberg, Sven T.; Svensson, S. Artur & von Malmberg, Boo \(1966-1971\). "Östergötland 2". in Sven T. Kjellberg. Slott och herresäten i Sverige: ett konst- och kulturhistoriskt samlingsverk. Malmö: Allhems Förlag AB. Libris 8207997](#)
- [Mats Fredriksson \(1996\). Pietet eller vandalism? I G Clasons herrgårdsprojekt i Östergötland. Stockholm: Konsthögskolans arkitekturskola](#)
- [Mladen Ibler @ Birgitta Fritz, Kunglig reseledare i Heliga landet och slottshövitsman i Sverige. Om Johan Vales märkliga karriär och verkliga identitet samt Erik av Pommerns besök i Dubrovnik år 1424. Scandia, Lund 2004, 70, 3-16.](#)

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Stegeborg>

Skällvik är en medeltida socken och omnämns 1289 som *Skyeldawik*. Den är belägen öster om Söderköping och gränsar i norr och delvis i öster mot Östersjön. Huvudnäringen i socknen har varit jordbruk kombinerat med boskapsskötsel och med fiske som binäring. Inom socknen har även förekommit järnmalmsbrytning vid ett antal gruvor in på 1920-talet. På en holme vid Slätbaken i Östra Ny socken ligger Stegeborgs slottsruin. Slottet eldhärjades 1788 och en ny huvudbyggnad uppfördes 1806 sydöst om Skällviks kyrka. På en udde västerut finns även ruinen efter Linköpingsbiskoparnas borg Skällvik. Inom socknen finns även säteriet Borum. Herrborums herrgård med underlydande gårdar hörde fram till mitten av 1800-talet till Skällviks socken, men överfördes därefter till S:t Anna.

<http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/kyrkliga-kulturminnen/Sk%C3%A4llvikskyrka.pdf>

I **Skällvik** fanns det under tidig medeltid en borg, som tillhörde biskopen i Linköping. Platsen var av stor strategisk betydelse, och gav möjlighet till kontroll av inloppet till Söderköping. Under biskop Lars Albrektssons tid omkr. år 1300 så tvingades biskopen avstå borgen till konungen. Det nuvarande Stegeborg var vid denna tid en förborg till Skällvik. Ruinen av Skällviks borg ligger högt på en udde öster om Yxeltorpsviken.

<http://cjivarsson.blogspot.com/2011/01/biskopens-stol-i-skallvik.html>

(Carl Johan Ivarsson)

Stegeborg Slott. Den äldsta delen av slottet är uppfört i början på 1200 –talet. Under 1300 –talet kompletterades en ring mur kring slottet och ett rundtorn. Under 1318 – talet då stegeborg delvis blivit förstört Tog åter skällviks borg över rollen som stegeborg hade haft Att skydda inloppet till Söderköping. som var under medeltiden en av Sveriges mest betydande hamnstäder

<http://www.ponduroza.se/nrt/soderkoping/objekt/stegeborg.htm>

Jobbar även på en ägarlängd avseende Skällvik borg (inte samma som Skällsnäs ovan) som ägdes omväxlande av folkungarnas kungar eller biskopar.

<http://aforum.genealogi.se/discus/messages/576/335815.html?1294993576>

Användarnamn: Username:	Mikaelandersson
Förnamn och efternamn: First name and last name:	Mikael Andersson
Senaste login:	april 08, 2011
Registrerat:	januari 24, 2008
Totalt antal postade meddelanden:	47
Status:	Registrerad användare
Postnummer Zip code:	433 50
Postadress Town or city:	Öjersjö
Land Country:	Sverige
Forskar i socknar Parishes you research:	Många
Forskar i släkter Surnames you reserach:	Augustin Bagge Barck Brahe Drake Dryander Göthberg Falk Falck Folkungaätten Grip Gädda Hammersta-ätten

Övrig forskning
Something else you are researching:

**Hvide
Krage
Krumme
Kåse
Littorin
Lillie
Moltke
Natt och Dag
Owstin
Rosenqvist
Rålin
Skarpenberg
Sparre över blad
Ulv-ätten
Vinge
Yxne-ätten
Östergren
Medeltida släkter
Norsk och Svensk adel
Uradel
Slaget vid Stångebro
Linköpings Blodbad
Stockholms Blodbad
Stegeborg
Skällvik samt Skällvikshus**

Bildbeteckning: dgh14028

Riksantikvarieämbetet

<http://www.kringla.nu/kringla/objekt;jsessionid=462629E780A9DFE21EE40F0C80F6DCCC?referens=raa/kmb/16000300022237&flik=1>

Under det tidiga 1300-talet rådde politiska oroligheter i landet som följde av tronstriderna mellan kung Birger och hertigarna Erik och Valdemar. Kulmen på denna konflikt nåddes med det så kallade gästabudet i Nyköping år 1318 då Erik och Valdemar fångslades och omkom. De därpå följande oroligheterna resulterade i att kung Birger pantsatte en del av Småland samt Visingsö med tillhörande slott – *insulam Wisingsøø, cum*

⁵⁹

castro in eadem insula sito – till den danske kungen mot 600 ryttare.³⁰ Samma år donerade hertiginnorna Ingeborg och Ingeborg, änkor efter Erik och Valdemar, gods på Visingsö och i Gränna till Linköpingskyrkan, en handling som även indikerar ett successivt ointresse för ön inom kungafamiljen.

³¹ Ytterligare ett bevis för detta avtagande intresse för ön var då kung Magnus genom en bytesaffär med biskop Karl Bååt av Linköping år 1332 bytte sina gods på Visingsö – *omnia bona et predia nostra in wisingsøø* – mot gården Skällvik i Östergötland.³² Året efter överenskoms till och med att kungen skulle erlägga 200 mark penningar årligen såsom ersättning för de kostbara byggnader som biskopen uppfört innan egendomsbytet.³³ Utifrån det bevarade diplomaterialet drog Berg slutsatsen att borganläggningen bör ha förstörts någon gång mellan åren 1318–1332. Dessutom var det, enligt Berg, otänkbart att den svenske kungen i samband med egendomsbytet år 1332 skulle ersätta Linköpingsbiskopen för de kostbara byggnaderna på Skällvik om det ännu existerat en borganläggning på Visingsö.³⁴ Dessa omnämningen antyder sammantaget att Visingsö och Visingsö-borgen på relativt kort tid förvandlades till en perifert belägen landsdel med ringa intresse för den svenska kungamakten redan under 1300-talets första decennier.

En mycket intressant uppgift i detta sammanhang är att Visingsö år 1318 intogs av en här smålänningar ledd av riddaren Karl Elineson Sparre i ett uppror mot kung Birger som direkt följde av de pågående tronstridigheternas klimax i Nyköping. I en 1400-talskälla omtalas hur borgarna Visingsö, Ringstadaholm, Stäkeborg och Nyköping förstördes vid våldsamheterna år 1318.³⁵

<http://www.jkpglm.se/arkeologi/projekt/visingso/kapitel6.pdf>

Visingsö-borgen – den svenska kungamaktens centrala residens under tidig medeltid

Peter Carelli

Skällviks biskopsborgruin

Ligger högt på en klippa vid Slätbaken. Borgen nämns 1287 då den var en biskopsborg, i början av 1300-talet övertogs borgen av kungamakten. Gråstensmurar med tegeldetaljer

härstammar troligen från 1300-talet. Fyra meter höga murpartier och en kringbyggd borggård gör att man idag kan förstå hur borgen en gång sett ut. Ruinen grävdes ut i början på 1900-talet. Gångstigen upp till ruinen börjar bredvid Skällviks kyrkogård.

<http://www.gotarike.se/Article.aspx?a=82130&m=81853>

[See All Sellers & Prices](#)

Slott I Östergötland: Borg- Och Slottsruiner I Östergötland, Stegeborg, Bjärkaholm, Vadstena Slott, Bjärka-Säby Slott, Linköpings Slott (swedish Editi
[Paperback]

By Källa: Wikipedia

List Price : \$14.14

Min Price : **\$14.09** ([click here to see all sellers and prices](#))

ISBN-10 : 1232700134

ISBN-13 : 9781232700135

Binding : Paperback

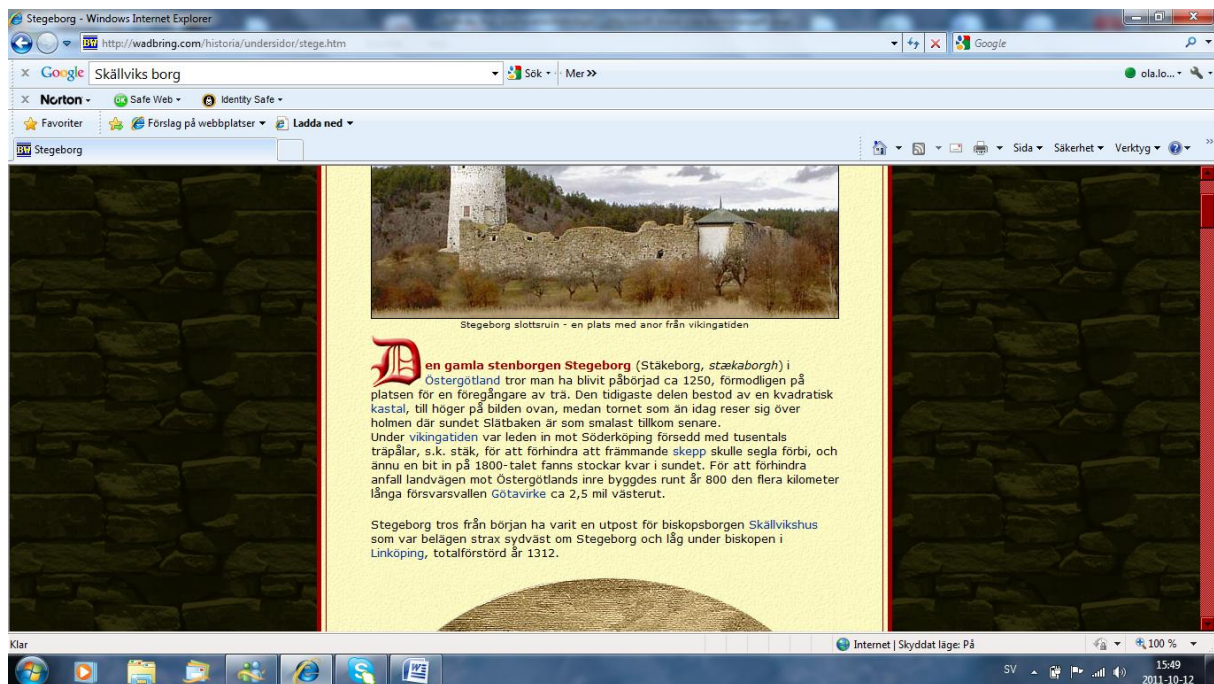
Pages : 30

Publisher : Books LLC, Wiki Series

Källa: Wikipedia. Sidor: 28. Kapitlen: Borg- och slottsruiner i Östergötland, Stegeborg, Bjärkaholm, Vadstena slott, Bjärka-Säby slott, Linköpings slott, Ringstaholm, Bjärka-Säby gamla slott, Ållonö, Löfstad slott, Ekenäs slott, Johannisborg, Charlottenborgs slott, Lambohovs säteri, Bråborg, Ljungs slott, Mems slott, Sturefors slott, Finspångs slott, Stjärnorps slott, Skenäs, Kungs Norrby, Rönö, Brokinds slott, Lista över slott och herresäten i Östergötland, Mauritzberg, Grensholm, Motala Hus, Åls stenhus, Uttersbergs kastal, Svaneholms borgruin, Östergötland, Skedevid. Utdrag: , Stegeborgs slottsruin i Skällviks församling, Söderköpings kommun, Östergötland, är belägen på en ö i ett trångt sund vid viken Slätbaken. Den äldsta delen av borgen är ett fyrkantigt tegeltorn i sydöstra hörnet, uppfört i början på 1200-talet, samtidigt som Söderköping blev stad. En enkel bostadsborg tillkom under 1300-talet, utbyggd och kompletterad med en ringmur och ett rundtorn i väster. Under 1500- och 1600-talen byggdes anläggningen ut, särskilt mycket under Johan III:s tid, då

rundtornet fick sin nuvarande höjd. Dessutom tillkom i norra längan en slottskyrka. Flera av Vasakungarna bodde gärna på Stegeborg som 1652-1689 uppläts åt pfalzgrevarna Johan Kasimir (död 1652) och Adolf Johan. Kronan lät under 1730-talet sälja slottet till byggnadsmaterial. Nedervåningens kraftiga murverk skyddade den mot utplåning. Fram till 1689 var slottet centrum för östgötaskärgårdens lokalförvaltning. Nya slottet, en vitputsad trevåningsbyggnad i klassicistisk stil, beläget vid den tidigare södra kungsladugården, byggdes 1806. Stegeborgs slott i Suecia antiqua et hodierna från 1706. Avbildningen är inte helt tillförlitlig men dessa bilder är de enda som avbildar hur slottet kan ha sett ut före rivningen. Tornet är också likt det som står kvar idag och proportionerna är inte alltför osannolika. Borgen omnämns 1310 som Stækaborg och namnet kommer ur ordet stäk, samma ord som i stock, stege eller det... [<< less](#)

<http://www.a1outlet.com/SLOTT-I-STERGTLAND-BORG-OCH/1232700134/catalog>

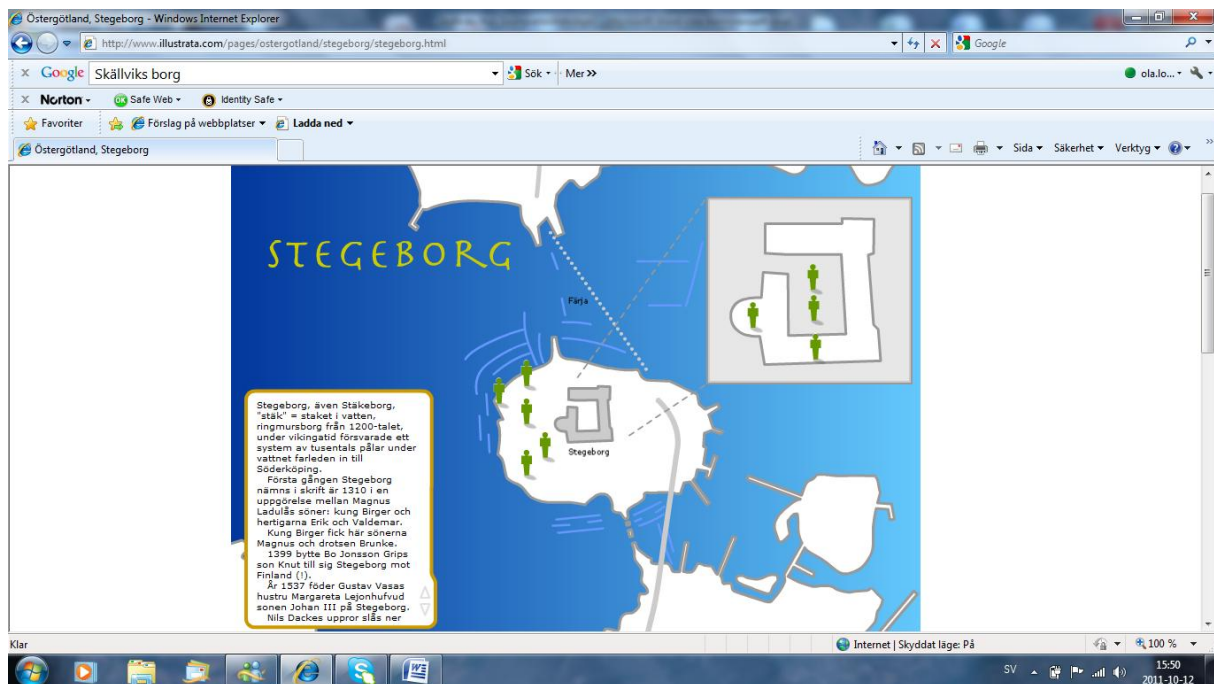

The screenshot shows a Windows Internet Explorer browser window. The address bar displays the URL <http://wadbring.com/historia/undersidor/stege.htm>. The page content includes a photograph of the ruins of Stegeborg castle, with the caption "Stegeborg slottsruin - en plats med anor från vikingatiden". Below the photo is a text block starting with a large red initial 'D' and the heading "Den gamla stenborgen Stegeborg (Stakeborg, stækaborgh) i Östergötland". The text describes the site's history, mentioning its founding around 1250 and its role as a defensive structure against the east. The browser's taskbar at the bottom shows the system tray with the date 2011-10-12 and time 15:49.

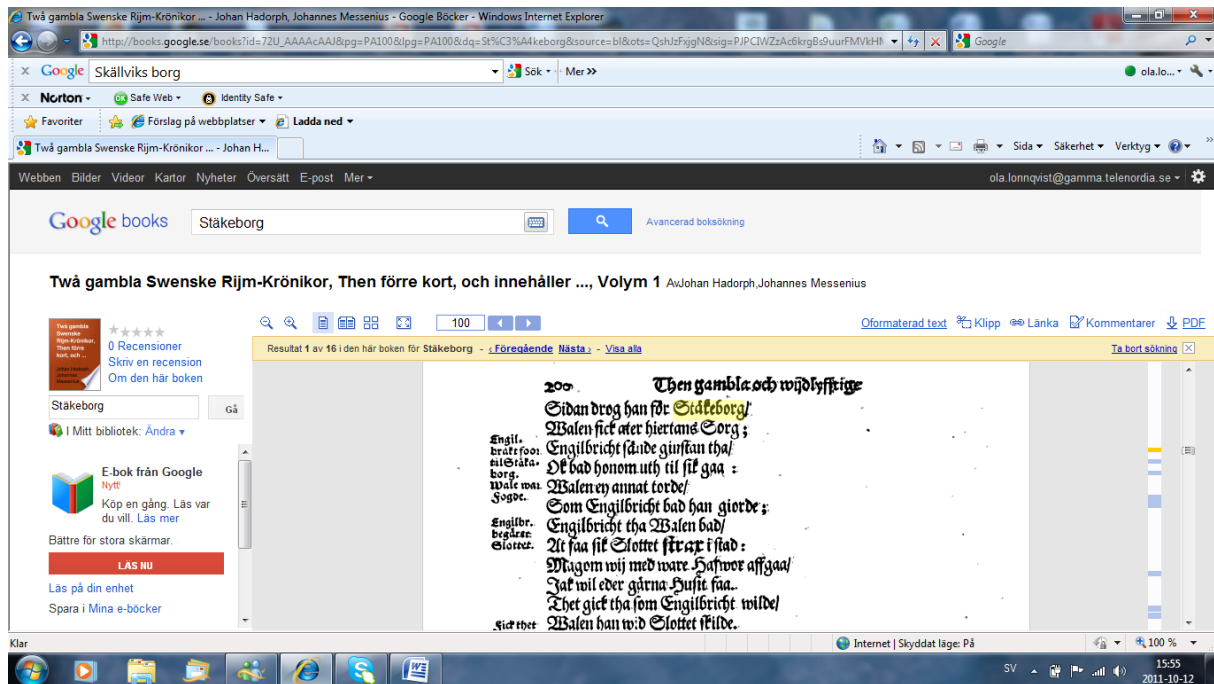
<http://wadbring.com/historia/undersidor/stege.htm>

Stegeborg, ringmursborg från 1200-talet förmodligen på plats för en äldre träbyggnad. Under vikingatid försvarade ett system av tusentals pålar under vattnet farleden in till Söderköping, Stegeborg, förr Stäkeborg, "stäk" = staket eller stege i vatten, se de ljusblå linjerna i vattnet. Första gången Stegeborg nämns i skrift är 1310 i en uppgörelse mellan Magnus Ladulås söner, kung Birger och hertigarna Erik och Valdemar. Då var inte det runda tornet högst utan det kvadratiske tornet i sydöstra hörnet.

Kung Birger fick på Stegeborg sönerna Magnus och drotsen Brunke som tillfångatogs av Birgers bröders anhängare här 1318 och togs till en ås i Stockholm där de hängdes: Brunkeberg. Efter detta revs Stegeborg enl Erikskrönikan, mycket beroende på blidornas (kastmaskiner som kunde slunga iväg stenar på över 50 kg) enorma förstörelsekraft under belägringen.

<http://www.illustrata.com/pages/ostergotland/stegeborg/stegeborg.html>

http://books.google.se/books?id=72U_AAAAcAAJ&pg=PA100&lpg=PA100&dq=St%C3%A4keborg&source=bl&ots=QshJzFxxjgN&sig=PJPCIWZzAc6krGbs9uurFMVvKHMA&hl=sv&ei=nZqVTvbLOq2Q4gTj6cGXCA&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&sqi=2&ved=0CDAQ6AEwAw#v=onepage&q=St%C3%A4keborg&f=false

Stegeborg

Stegeborgs slottsruin ligger på en ö där Slätbaken är som smalast. Slottet benämndes tidigare Stäkeborg och både stäk och stege kommer av ordet påle/stock. Det fanns tiotusentals pålar i sundet som spärr in mot Söderköping så att man kunde försvara sig och ta upp tull.

Biskopsgården Skällviksborg en bit ifrån byggdes först och ön var bara bebyggd med ett vaktorn. 1310 nämns Stegeborg första gången då Magnus Ladulås arv skall delas. Hans son Birger fick Stegeborg och Östergötland. Senare under 1300-talet kommer borgen i Bo Jonsson grips ägo och efter hans död 1390 låter stormännen drottning Margareta överta borgen vid ett möte på just Stegeborg. Hennes fosterson Erik av Pommern kommer också att vistas mycket där. 1472 får Ivar Axelsson borgen och det är han som låter uppför de höga gråstensmurarna och ett rundtorn.

Gustav Vasa använder borgen sporadiskt och renoverar den efter Dackeupproret.

<http://www.soderkoping.se/Fritid-kultur/Kultur/Soderkopings-historia/Slott-och-herresaten/>

Stegeborg var från början en mindre befästning, en så kallad kastal och tillhörde som sådan en grupp av liknande befästningar längs med östkusten, bland annat den ursprungliga

befästningen vid Kalmar slott och tornet Tre Kronor i Stockholm1[1].

Stegeborg med sitt runda torn.2[2]

Stegeborg ligger på en holme mitt i Slätbaken ungefär två och en halv mil öster om Söderköping. Läget är utmärkt om man vill spärra infarten genom Slätbaken fram till Söderköping. Staden var en av Sveriges viktigaste vid tiden för uppförandet av den ursprungliga befästningen i början av 1200-talet3[3].

Den mest framträdande delen av borgen, som idag ligger i ruiner, är det runda tornet vilket är beläget på holmens högsta punkt på borgens ena långsida. Den nedre delen, upp till 12-13 meters höjd, av det runda tornet är den äldsta nu tydligt synliga delen. Borgen har genomgått många förändringar under sin turbulenta historia, inte minst under den händelserika svenska medeltiden. Från början var befästningen på holmen ett bihang till en borg sydväst om dagens Stegeborg på Slätbakens södra strand. Nämda borg hette Skällvikshus, från början känd som biskopsborg, tillhörig biskopen i Linköping. Troligen

fungerade den kastal som då fanns på holmen, ett kvadratisk torn vars grund finns kvar i det sydöstra hörnet av ruinen, som en varningsfyr samt ett yttre försvar från sjösidan till Skällvikshus.(Skällvikshus har en egen mycket intressant historia, men ligger utanför mitt undersökningsområdes gränser.) Därtill var sunden på bägge sidor om holmen försedda med pålspärrar, så kallade stäk. Det egentliga namnet, på svenska, torde vara Stäkeborg istället för det danska Stegeborg4[4]. Det kvadratiske tornet uppfördes troligen i mitten på 1200-talet. Kastalen torde ha bestått av minst tre våningar, minst c:a 15 meter högt men antagligen högre. I detta torn fick endast en mindre vaktstyrka plats men sannolikt fanns mindre byggnader av trä runt omkring. Bottenvåningen användes som fånglokal5[5].

En självständig borg på holmen byggdes först i början på 1300-talet på initiativ av kung Birger och marsken Tyrgils Knutsson6[6]. Den uppfördes för att ge kung Birger ett starkt

stödfäste i maktkampen mot sina bröder Erik och Valdemar. En maktkamp som via Håtunaleken ledde fram till Nyköpings gästabud, Erik och Valdemars död, inbördeskrig och kung Birgers fall.

Stegeborg omnämns i en urkund för första gången 1310. Det är ett brev som utfärdats i samband med riksdelen mellan kung Birger och hans bröder där bland de områden som kungen skulle råda över finns ”.....*terram Ostgothiae et castrum Stekeborg*”7[7], det vill säga landskapet Östergötland och Stegeborgs slott. Utöver denna urkund finns ett antal av kung Birger utfärdade brev från Stegeborg under åren 1310-13168[8]. Av den borg kung Birger byggde återstår inget och endast gissningar finns att tillgå om hur den såg ut.. Av den nuvarande ruinen på holmen är endast den nedre delen av den kvadratiska kastalen som återstår, det var troligen den enda stenbyggnaden i den ursprungliga anläggningen9[9]. I de strider som följde på Nyköpings gästabud belägrades Stegeborg av styrkor tillhörande hertigarna Erik och Valdemars anhängare. Belägringen varade från påsktid 1318 till augusti samma år då junker Magnus, borgens befälhavare och tillika kung Birgers son, kapitulerade och överlämnade sig och borgen. Efter kapitulationen rev segrarna borgen, dock inte helt som Erikskrönikan påstår, kastalen finns med vid senare ombyggnader10[10]. Därefter ligger åter tyngdpunkten på Skällvikshus under några årtionden.

Hur borgen sett ut efter att den återuppbyggts finns det återigen endast gissningar om då senare tidens ombyggnader helt förändrat utseendet på den förutom den kvadratiska tornbyggnadens nedre del.

1412 dyker åter Stegeborg upp i officiella dokument som slottslän men en av unionsdrottningen Margareta tillsatt slottshövitsman, tysken Ewert Molteke, hade residerat på Stegeborg så tidigt som 1391, möjligen kan borgen ha överlämnats till drottningen efter Albrekts av Mecklenburg fall 138911[11].

Borgen användes i flera officiella sammanhang av drottning Margareta, bland annat skall hon där ha hållit ett möte med Bo Jonsson Grips testamentsexekutorer år 1390 och sammanträffat med en delegation från den mäktiga Tyska ordensstaten år 140312[12].

Under Engelbrektsfejden satt en av Erik av Pommern tillsatt venetianare, Giovanni Franco, som fogde på Stegeborg. Denne Franco omnämns i Erikskrönikan som Johan Vale.(Denne Johan Vale var så illa sedd att uttrycket “*tvi vale*” sägs härstamma från böndernas omdöme om honom13[13]. Vale=italienare14[14].) Han skall också ha haft Köpingshus som fögderi.

När Köpingshus angreps och intogs av Engelbrekts styrkor flydde Giovanni Franco till Stegeborg. Då även Stegeborg belägrades av Engelbrekt 1434 överlämnade dock Franco efter tämligen kort tid fästningen till Engelbrekt¹⁵[15].

<http://www.edu.linkoping.se/lokalhistoria/vikbolandet/vikbolandet.htm>

Johan Deltén

SDHK-nummer:	2379		
Utfärdandedatum:	13100908	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1693	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	<p>Kung Birger av Sverige kungör att han godkänner och stadfäster det jordabyte, som ägt rum mellan hans far kung Magnus och kyrkan i Uppsala, varvid kung Magnus fått 13 1/2 öresland jord och 2 1/2 penningland på Valmundsön, 12 öresland i Ekeby samt hela den tomt i Stockholm, där spetälskehospitalet förr låg, med undantag av kyrkogården, medan nämnda kyrka i utbyte fått 22 markland i "Wingru" i byn Norby, 1/2 markland i Husby-Bro, fisket under bron i Uppsala och hälften av ån därsammastädes åt öster till en längd av 650 fot, såsom finns skildrat i kung Magnus' brev rörande detta (av 12860522, DS 913); denna stadfästelse utfärdar han, trots att den f.d. marsken Torkel försökt att göra ovannämnda jordabyte ogiltigt, genom att avhända uppsalakyrkan 12 öresland, d.v.s. 1/2 markland i Husby-Bro och 1 markland i Stav, förutom det i bytesbrevet omnämnda, varför utfärdaren nu även återlämnar dessa 12 öresland till kyrkan i Uppsala.</p>		
Visa boktryck	2379.pdf		
Brevtext:	<p>Byrgerus dei gracia sweorum gothorumque Rex. Omnibus presentes litteras Jnspecturis. Salutem in domino sempiternam. Nouerint vniuersi, quod Nos permutacionem prediorum, per bone memorie patrem nostrum karissimum dominum Magnum, Regem swecie illustrem, cum ecclesia vpsalensi olim factam de prediis infrascriptis, videlicet in Walmunzø. Tredecim oris terre cum dimidio, et duobus denariis cum dimidio, Jn Ekiby duodecim oris terre, et area tota sita prope stocholmis, in qua aliquando fuit domus leprosororum, Cimiterio dumtaxat excepto. Que predia jdem pater noster habuit de ipsa Ecclesia vpsalensi Recompensando sibi in Wingru, in villa Norby, viginti duas oras terre, Jn husaby bro, dimidiam Marcham terre, Jtem piscariam vpsalie sub ponte, et medietatem ampnis ibidem ad orientem, jn longitudine sexcentorum quinquaginta pedum, que sic ibi</p>		

SDHK-nummer:	2379		
Utfärdandedatum:	13100908	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1693	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	<p>Kung Birger av Sverige kungör att han godkänner och stadfäster det jordabyte, som ägt rum mellan hans far kung Magnus och kyrkan i Uppsala, varvid kung Magnus fått 13 1/2 öresland jord och 2 1/2 penningland på Valmundsön, 12 öresland i Ekeby samt hela den tomt i Stockholm, där spetälskehospitalet förr låg, med undantag av kyrkogården, medan nämnda kyrka i utbyte fått 22 markland i "Wingru" i byn Norby, 1/2 markland i Husby-Bro, fisket under bron i Uppsala och hälften av ån därsammastädes åt öster till en längd av 650 fot, såsom finns skildrat i kung Magnus' brev rörande detta (av 12860522, DS 913); denna stadfästelse utfärdar han, trots att den f.d. marsken Torkel försökt att göra ovannämnda jordabyte ogiltigt, genom att avhända uppsalakyrkan 12 öresland, d.v.s. 1/2 markland i Husby-Bro och 1 markland i Stav, förutom det i bytesbrevet omnämnda, varför utfärdaren nu även återlämnar dessa 12 öresland till kyrkan i Uppsala.</p>		
	<p>tribus limitibus est distincta, prout hec omnia in litteris dicti patris nostri super hoc confectis plenius continentur, ratam, gratam, et firmam perpetuis temporibus esse volumus, licet thyrgillus quondam Marscalcus noster, predictam permutacionem nostro nomine aliquando nisus est infirmare, auferendo supradicte Ecclesie vpsalensi duodecim oras terre, videlicet in bro husaby, dimidiam Marcham terre. et in stafh. vnam Marcham terre, vltra id, quod expressum est in permutacione superius nominata, Quas duodecim oras terre. eidem Ecclesie vpsalensi exnunc restituimus pleno jure perpetuo possidendas, cum permutacio sepedicta facta cum patre nostro tanto sit tempore obseruata pacifice et quiete quod swadente iusticia secundum leges patrie iuste nec potuit nec debuit retractari, Jn Cuius ratificacionis et restitutionis nostre euidenciam plenioem, secretum nostrum quia sigillum nostrum maius penes nos non habemus presentibus duximus apponendum. Datum apud stækaborgh anno domini, M^o, CCC^o decimo, jn die Natiuitatis beate</p>		

SDHK-nummer:	2379		
Utfärdandedatum:	13100908	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1693	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	<p>Kung Birger av Sverige kungör att han godkänner och stadfäster det jordabyte, som ägt rum mellan hans far kung Magnus och kyrkan i Uppsala, varvid kung Magnus fått 13 1/2 öresland jord och 2 1/2 penningland på Valmundsön, 12 öresland i Ekeby samt hela den tomt i Stockholm, där spetälskehospitalet förr låg, med undantag av kyrkogården, medan nämnda kyrka i utbyte fått 22 markland i "Wingru" i byn Norby, 1/2 markland i Husby-Bro, fisket under bron i Uppsala och hälften av ån därsammastädes åt öster till en längd av 650 fot, såsom finns skildrat i kung Magnus' brev rörande detta (av 12860522, DS 913); denna stadfästelse utfärdar han, trots att den f.d. marsken Torkel försökt att göra ovannämnda jordabyte ogiltigt, genom att avhända uppsalakyrkan 12 öresland, d.v.s. 1/2 markland i Husby-Bro och 1 markland i Stav, förutom det i bytesbrevet omnämnda, varför utfärdaren nu även återlämnar dessa 12 öresland till kyrkan i Uppsala.</p>		
	virginis.		
Extratext:	På frånsidan: Littera domini birgeri Regis super ampne vpsalie.		
Sigillinformation:	Sigillet bortfallet, har varit fästadt på ett snöre af silketrådar.		
Textnoter:			
Innehållsnoter:			
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			

SDHK-nummer:	2379		
Utfärdandedatum:	13100908	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1693	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	<p>Kung Birger av Sverige kungör att han godkänner och stadfäster det jordabyte, som ägt rum mellan hans far kung Magnus och kyrkan i Uppsala, varvid kung Magnus fått 13 1/2 öresland jord och 2 1/2 penningland på Valmundsön, 12 öresland i Ekeby samt hela den tomt i Stockholm, där spetälskehospitalet förr låg, med undantag av kyrkogården, medan nämnda kyrka i utbyte fått 22 markland i "Wingru" i byn Norby, 1/2 markland i Husby-Bro, fisket under bron i Uppsala och hälften av ån därsammastädes åt öster till en längd av 650 fot, såsom finns skildrat i kung Magnus' brev rörande detta (av 12860522, DS 913); denna stadfästelse utfärdar han, trots att den f.d. marsken Torkel försökt att göra ovannämnda jordabyte ogiltigt, genom att avhända uppsalakyrkan 12 öresland, d.v.s. 1/2 markland i Husby-Bro och 1 markland i Stav, förutom det i bytesbrevet omnämnda, varför utfärdaren nu även återlämnar dessa 12 öresland till kyrkan i Uppsala.</p>		
Original:	Or. perg. RA 0101		
Medeltida avskrifter:	A 8, f. 75v, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 100, E 8 (e. or.)	Örnhielm:	I p. 223
Övr. efter-medeltida avskrifter:	R. L., p. 81		
Övr. efter-medeltida			

SDHK-nummer:	2379		
Utfärdandedatum:	13100908	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1693	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	<p>Kung Birger av Sverige kungör att han godkänner och stadfäster det jordabyte, som ägt rum mellan hans far kung Magnus och kyrkan i Uppsala, varvid kung Magnus fått 13 1/2 öresland jord och 2 1/2 penningland på Valmundsön, 12 öresland i Ekeby samt hela den tomt i Stockholm, där spetälskehospitalet förr låg, med undantag av kyrkogården, medan nämnda kyrka i utbyte fått 22 markland i "Wingru" i byn Norby, 1/2 markland i Husby-Bro, fisket under bron i Uppsala och hälften av ån därsammastädes åt öster till en längd av 650 fot, såsom finns skildrat i kung Magnus' brev rörande detta (av 12860522, DS 913); denna stadfästelse utfärdar han, trots att den f.d. marsken Torkel försökt att göra ovannämnda jordabyte ogiltigt, genom att avhända uppsalakyrkan 12 öresland, d.v.s. 1/2 markland i Husby-Bro och 1 markland i Stav, förutom det i bytesbrevet omnämnda, varför utfärdaren nu även återlämnar dessa 12 öresland till kyrkan i Uppsala.</p>		
register/notiser:			
Hänv. till annat brev:	Se äv. 13040728 (DS 1436).		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS 1693; Schefferus (1674), s. 60-61	Tryckt regest:	
Litteratur o. komm.:	Uppsala-signum.		

SDHK-nummer:	2489		
Utfärdandedatum:	13120329	Utfärdandeort:	Stegeborg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:		SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger Magnusson.		
Innehåll:	Kung Birger Magnusson ger jord i Visbohammar (Vårdinge socken, Öknebo härad), Eldasunds och Langö samt sin kvarn i Torshälla till Sigmund Keldorsson.		
Fastar:			
Sigillanter:			
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:	vid. perg. 1350 8/1, RA		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:	Misc. 13:27	Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:		Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	1571		
Utfärdandedatum:	12920725	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1077	SD-nummer:	
Utfärdare:	Ärkedjäknen Sune i Linköping.		
Innehåll:	Ärkedjäknen Sune i Linköping intygar att han av biskop Lars mottagit 110 mark vadmal, som dennes företrädare biskop Bengt varit skyldig honom.		
Visa boktryck	1571.pdf		
Brevtext:	Omnibus presentes litteras inspecturis. Suno archidiaconus lincopensis salutem in domino. Constare uolo quod centum decem marcas. wadmalie recepi a domino nostro episcopo laurencio in quibus mihi tenebatur predecessor suus episcopus benedictus. Scriptum skældewich. anno domini. M°. CC°.XCII°. Die beati jacobi apostoli.		
Extratext:			
Sigillinformation:	Sigillet andeligt.		
Textnoter:			
Innehållsnoter:			
Fastar:			
Sigillanter:			
Sigill:			
Original:	Or. perg. RA 0101		
Medeltida avskrifter:			

SDHK-nummer:	1571		
Utfärdandedatum:	12920725	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1077	SD-nummer:	
Utfärdare:	Ärkedjåknen Sune i Linköping.		
Innehåll:	Ärkedjåknen Sune i Linköping intygar att han av biskop Lars mottagit 110 mark vadmal, som dennes företrådere biskop Bengt varit skyldig honom.		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:	Misc. 2:9	Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:	Avskr. av Hogenskild Bielke i Upplandslagen, cod. Engsök		
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hånv. till annat brev:	Jfr 12920715 (SDHK nr 1566; DS 1074).		
Fotokopia:		Faksimil:	Se tryckt
Tryckt:	DS 1077; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (Söderköping 1978), s. 26 (avbildning) och s. 157 (tr. och sv. övers.)	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:	1 Se O. von Friesen i SSFS, h. 122 (1902), s.XX.		

SDHK-nummer:	1599		
Utfärdandedatum:	12930531	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1094	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda.		
Innehåll:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda kungör att han skänker allt gods med tillägor han förvärvat i Vetlanda till Linköpings domkyrka på så sätt att hälften därav fr. o. m. nu tillfaller biskopsbordet och den andra hälften kommer nämnda domkyrka till nytta.		
Visa boktryck	1599.pdf		
Brevtext:	<p>Omnibus presentes litteras inspecturis Elauus Rector ecclesie hweteland salutem jn domino sempiternam. Pateat vniuersis quod ego sanus et incolumis mentisque mee compos omnia predia mea titulo empcionis acquisita que in hwetelandom possideo cum omnibus suis attinenciis pro anima mea ecclesie confero lincopensi jta quod exnunc medietas ad mensam cedat episcopi. Et medietas eorum ad vsus pertineat ecclesie memorate Jn cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillo reuerendi patris. dominj L. episcopi lincopensis presentibus est appensum Datum & actum jn skieldowiik anno domini Millesimo . CC.XC tercio. secundo kal. Junij.</p>		
Extratext:			
Sigillinformation:			
Textnoter:			
Innehållsnoter:			
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren och biskop L(ars) i Linköping		
Sigill:			

SDHK-nummer:	1599		
Utfärdandedatum:	12930531	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1094	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda.		
Innehåll:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda kungör att han skänker allt gods med tillägor han förvärvat i Vetlanda till Linköpings domkyrka på så sätt att hälften därav fr. o. m. nu tillfaller biskopsbordet och den andra hälften kommer nämnda domkyrka till nytta.		
Original:			
Medeltida avskrifter:	A 9, f. 62r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	III p. 633
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	Se tryckt
Tryckt:	DS 1094; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (Söderköping 1978), s. 27 (foto) och s. 157 (tr. + sv.	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 219

SDHK-nummer:	1599		
Utfärdandedatum:	12930531	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1094	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda.		
Innehåll:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda kungör att han skänker allt gods med tillägor han förvärvat i Vetlanda till Linköpings domkyrka på så sätt att hälften därav fr. o. m. nu tillfaller biskopsbordet och den andra hälften kommer nämnda domkyrka till nytta.		
	övers.)		
Litteratur o. komm.:			
Brevtext:	<p>Omnibus presentes litteras inspecturis Elauus Rector ecclesie hweteland salutem jn domino sempiternam. Pateat vniuersis quod ego sanus et incolumis mentisque mee compos omnia predia mea titulo empcionis acquisita que in hwetelandom possideo cum omnibus suis attinenciis pro anima mea ecclesie confero lincopensi jta quod exnunc medietas ad mensam cedat episcopi. Et medietas eorum ad vsus pertineat ecclesie memorate Jn cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillo reuerendi patris. dominj L. episcopi lincopensis presentibus est appensum Datum & actum jn skioldowiik anno domini Millesimo . CC.XC tercio. secundo kal. Junij.</p>		
Extratext:			
Sigillinformation:			
Textnoter:			
Innehållsnoter:			
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren och biskop L(ars) i Linköping		

SDHK-nummer:	1599		
Utfärdandedatum:	12930531	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1094	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda.		
Innehåll:	Kyrkoherden Elof i Vetlanda kungör att han skänker allt gods med tillägor han förvärvat i Vetlanda till Linköpings domkyrka på så sätt att hälften därav fr. o. m. nu tillfaller biskopsbordet och den andra hälften kommer nämnda domkyrka till nytta.		
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:	A 9, f. 62r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	III p. 633
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	Se tryckt
Tryckt:	DS 1094; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (Söderköping 1978), s. 27 (foto) och s. 157 (tr. + sv. övers.)	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 219
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	2087		
Utfärdandedatum:	13050106	Utfärdandeort:	
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1453	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	Kung Birger av Sverige kungör att han inte har ägt biskopens i Linköping del i öarna Djursö, "askø", Yxnö och Marö (S:ta Annas socken, Hammarkinds härad), trots att denna del är förbunden med gården Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad), vilken han köpt med alla tillägor av samme biskop, och att han inte gör anspråk på någon äganderätt därtill, eftersom kyrkans öar undantagits vid nämnda gårdsköp.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:	A 9, f. 55v, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 8	Örnhielm:	III p. 391
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			

SDHK-nummer:	2087		
Utfärdandedatum:	13050106	Utfärdandeort:	
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1453	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Birger av Sverige.		
Innehåll:	Kung Birger av Sverige kungör att han inte har ägt biskopens i Linköping del i öarna Djursö, "askø", Yxnö och Marö (S:ta Annas socken, Hammarkinds härad), trots att denna del är förbunden med gården Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad), vilken han köpt med alla tillägor av samme biskop, och att han inte gör anspråk på någon äganderätt därtill, eftersom kyrkans öar undantagits vid nämnda gårdsköp.		
Fotokopia:		Faksimil:	Se tryckt
Tryckt:	DS 1453; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (Söderköping 1978), s. 29 (bild av avskr.), s. 158 (tr. + sv. övers.; feldat. 5/1)	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:			

Birgherus dei gracia sweorum gothorumque Rex Omnibus presentes litteras inspecturis salutem in domino sempiternam Tenore presencium constare volumus euidenter Nos partem quam possidet venerabilis pater dominus episcopus lincopensis. jn insulis infrascriptis videlicet jursø. askø. yxnø et mar. cum curia dicta skyaldawiik. quam cum suis attinenciis de eodem domino episcopo emimus minime habuisse Vnde nec proprietatem in hiis nobis aliquam vendicamus eo quod exempte fuerunt ecclesie insule in empcone curie memorate Jn cuius Rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum Datum anno domini Millesimo CCC.V. jn die epyphanie dominj.

SDHK-nummer:	2955		
Utfärdandedatum:	13191125	Utfärdandeort:	Stockholm
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2214	SD-nummer:	
Utfärdare:	Hertiginnan Ingeborg, hertig Eriks änka.		
Innehåll:	Hertiginnan Ingeborg, hertig Eriks änka, giver med rådets bifall kung Magnus gård i Skällvik till evärdelig egendom åt biskop Karl i Linköping för 500 mark penningar, som biskopen utlagt för rikets behov.		
Fastar:			
Sigillanter:	kung Magnus, ärkebiskop Olof i Uppsala, Mathias Kettilmundsson m. fl. rådsherrar samt utfärdaren		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 55v-56r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	II, E 79, fol. 285v
Peringskiöld:	E 47:B, fol. 6v; E 9	Örnhielm:	III, p. 404
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:	DS nr 2281		

Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 2214	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:	G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 48		

[Åter till träfflistan!](#)

SDHK-nummer:	3066		
Utfärdandedatum:	13210127	Utfärdandeort:	Varberg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2281	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus upplåter åt biskop Karl och Linköpings domkyrka, till evärdelig egendom, gården Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad), såsom ersättning för 500 mark penningar, vilka biskopen försträckt till rikets behov.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren samt hertiginnorna Ingeborg och Ingeborg, ärkebiskop Olof i Uppsala, Mathias Kettilmundsson, Birger Petersson, Knut Magnusson, Ture Kettilsson, Bo Nilsson, Håkan Jonsson Læma, Lars Ulfsson och Knut Porse		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 56r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 10; E 47:A, fol. 5	Örnhielm:	III, p. 406
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			

SDHK-nummer:	3066		
Utfärdandedatum:	13210127	Utfärdandeort:	Varberg
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2281	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus upplåter åt biskop Karl och Linköpings domkyrka, till evärdelig egendom, gården Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad), såsom ersättning för 500 mark penningar, vilka biskopen försträckt till rikets behov.		
Hänv. till annat brev:	DS nr 2214		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 2281	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	1457		
Utfärdandedatum:	12890706	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 1000	SD-nummer:	
Utfärdare:	Bengt, biskop i Linköping och hertig av Finland.		

Innehåll:	<p>Bengt, biskop i Linköping och hertig av Finland, upprättar sitt testamente och sin sista vilja; till kyrkan i Linköping lämnar han sin gård Lena i Skara stift med alla tillägor på villkor att kommande linköpingsbiskopar samman med kaniker och vikarier skall fira hans årsdag i domkyrkan och hålla en donationsmåltid för platsens mindrebröder, vilka också årligen skall fira nämnda årsdag. Vidare skänker han till kyrkan i Uppsala sin gård Stav på Färingön med alla tillägor som ersättning för gården Rävstad, vilken han skänkt dem i ett tidigare testamente(1 till grundandet av ett kanonikat i nämnda kyrka samt en baldakin. Vidare lämnar han till kyrkan i Skara 20 mark penningar, gården "Sigarstad" i Värmland och en baldakin, till kyrkorna i Strängnäs och Västerås 20 mark penningar och en baldakin var, till kyrkorna i Åbo och Växjö 40 mark penningar och en baldakin var, till cisterciensbröderna i Varnhem gården "Almary" i Värmland med fiskena i "Amn" och övriga tillägor samt till klarissorna i Stockholm sin gård på "Kyærsø" (Kärsö) med alla tillägor belägna på denna ö. Vidare skänker han till olika kloster, hospital och kyrkor i riket penningssummor m.m., bl.a. till sin bror M(agnus)' son sin gård i "Aby" med tillägor, till byggnadskassan vid domkyrkan i Linköping, där han väljer sin gravplats, för skulder som denna dragit på sig, sin gård i "Jordastad" med tillägor etc. Till uppfyllande av sitt testamente anslår han sina gårdar "Byerga" och "Byerg" med återköpsrätt för sina arvingar inom ett år och för kyrkan i Linköping inom det därpå följande året, varefter hans testamentsexekutorer, d.v.s. hans bror kung M(agnus), ärkebiskopen i Uppsala och biskoparna i Linköping, Skara resp. Strängnäs, skall sälja dem. Han ber också sin bror kungen att samman med fogdarna i hans hertigdöme ordna så att hans skulder betalas med hjälp av inkomsterna från detta, eftersom nämnda skulder uppstått p.g.a. hertigdömet i fråga. Slutligen framhåller han att detta är hans sista testamente och yttersta vilja och att han vill att det skall gälla med testamentsrätt.</p>
Fastar:	
Sigillanter:	utfärdaren och kung Magnus
Sigill:	
Original:	Or. perg. RA 0101
Medeltida	Vid. 13011125 perg., RA (DS 1352) Vid. 13541028

avskrifter:	perg., RA (DS 5069)		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 33 (reg. efter Test. Låd.A 1287-1496)	Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:	Jfr 12870714 (DS 941).		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS 1000	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:	Se G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 24. J. E. Almquist, Säteriet Kersö och dess innehavare 1287-1924 (1924).		

SDHK-nummer:	3722		
Utfärdandedatum:	13300704	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2785	SD-nummer:	
Utfärdare:	Margareta, änka efter Tord Bonde.		
Innehåll:	Margareta, änka efter Tord Bonde, bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods i Viggeby (Skönberga socken, Hammarkinds härad), som hon förut av honom erhållit genom byte, mot domkyrkans gods i Askulsum.		
Fastar:			
Sigillanter:	Karl Tukeson, Joar Birgersson samt utfärdaren		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 46v, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	II, E 79, fol. 276
Peringskiöld:	E 47:B, fol. 4v	Örnhielm:	III, p. 753
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			

SDHK-nummer:	3722		
Utfärdandedatum:	13300704	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2785	SD-nummer:	
Utfärdare:	Margareta, änka efter Tord Bonde.		
Innehåll:	Margareta, änka efter Tord Bonde, bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods i Viggeby (Skönberga socken, Hammarkinds härad), som hon förut av honom erhållit genom byte, mot domkyrkans gods i Askulsrum.		
Fotokopia:	se G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 49	Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 2785; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 159	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 215
Litteratur o. komm.:	se G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 49		

SDHK-nummer:	3913		
Utfärdandedatum:	13321014	Utfärdandeort:	Bohus
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2947	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods på Visingsö (Tveta härad) jämte kvarnar i Röttle (Gräna landsförs., Vista härad) och fisket i Suttern (Höreda socken, S. Vedbo härad) mot hans gård och gods i Skällvik, med förbindelse att ersätta biskopen vad hans gods kan av utsedda ombud anses mera värda än kungens.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren, prinsessan Eufemia, biskop Peter i Skara, Knut Jonsson m fl.		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 56v, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	II, E 79, fol. 286v
Peringskiöld:	E 10; E 47:B, fol. 6v	Örnhielm:	III, p. 413
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			

SDHK-nummer:	3913		
Utfärdandedatum:	13321014	Utfärdandeort:	Bohus
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2947	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods på Visingsö (Tveta härad) jämte kvarnar i Röttle (Gränna landsförs., Vista härad) och fisket i Suttern (Höreda socken, S. Vedbo härad) mot hans gård och gods i Skällvik, med förbindelse att ersätta biskopen vad hans gods kan av utsedda ombud anses mera värda än kungens.		
Hänv. till annat brev:	DS nr 2948, 3007		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 2947; Spegels Skriftel. Bewis (1716), nr 63 (s. 123)	Tryckt regest:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:	G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 40 f., 50		

SDHK-nummer:	3973		
Utfärdandedatum:	13330623	Utfärdandeort:	Lindholmen
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2992	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods på Visingsö (Tveta härad) jämte kvarnar i Röttle (Gränna landsf., Vista härad) och fisket i Suttern (Höreda socken, S. Vedbo härad) mot hans gods i Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad) samt förbinder sig att för biskopen på Skällvik uppförda byggnader lämna honom 200 mark penningar årligen, för vilka han pantsätter till biskop Karl sina gods i Borg (Borgs socken, Memmings härad), kungliga uppbörden av Hammarkinds härad m.m.		
Fastar:			
Sigillanter:	Ingeborg, hertiginna av Halland och Samsö, riksråden samt utfärdaren		
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 57r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 10	Örnhielm:	III, p. 415
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida			

SDHK-nummer:	3973		
Utfärdandedatum:	13330623	Utfärdandeort:	Lindholmen
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 2992	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus bortbyter till biskop Karl i Linköping sina gods på Visingsö (Tveta härad) jämte kvarnar i Röttle (Gränna landsf., Vista härad) och fisket i Suttern (Höreda socken, S. Vedbo härad) mot hans gods i Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad) samt förbinder sig att för biskopen på Skällvik uppförda byggnader lämna honom 200 mark penningar årligen, för vilka han pantsätter till biskop Karl sina gods i Borg (Borgs socken, Memmings härad), kungliga uppbörden av Hammarkinds härad m.m.		
register/notiser:			
Hänv. till annat brev:	DS nr 2947, 3007		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 2992	Tryckt regist:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:	Authén Blom, Norge i union, del I (1992), s. 318, nr 36; G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 48, 52; H. Schüeck, Ecclesia Lincopensis (1959), s. 309		

SDHK-nummer:	3994		
Utfärdandedatum:	13331029	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3007	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus återtager sina gods i Borg (Borgs socken, Memmings härad), som han vid bytet av gods på Visingsö (Tveta härad) mot Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad) lämnat biskop Karl i Linköping såsom pant för en viss bestämd mellangift för av biskopen på Skällvik uppförda byggnader samt upplåter i stället åt biskopen sina nybyggen i "Fiskebekh" (nu trol. Fiskebäck i Habo socken, Vartofta härad) och Habo (Vartofta härad), kungens treding i allmänningar och skogar i Aska och Hammarkinds härad m.m.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:	A 9, fol. 56v-57r, RA 0201		
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 10	Örnhielm:	III, p. 416
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			

SDHK-nummer:	3994		
Utfärdandedatum:	13331029	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3007	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	<p>Kung Magnus återtager sina gods i Borg (Borgs socken, Memmings härad), som han vid bytet av gods på Visingsö (Tveta härad) mot Skällvik (Skällviks socken, Hammarkinds härad) lämnat biskop Karl i Linköping såsom pant för en viss bestämd mellangift för av biskopen på Skällvik uppförda byggnader samt upplåter i stället åt biskopen sina nybyggen i "Fiskebekh" (nu trol. Fiskebäck i Habo socken, Vartofta härad) och Habo (Vartofta härad), kungens treding i allmänningar och skogar i Aska och Hammarkinds härad m.m.</p>		
Hänv. till annat brev:	DS nr 2947		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 3007	Tryckt regest:	Nygren, LBH 3, s. 218
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	3997		
Utfärdandedatum:	13331112	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	danska
DS-nummer:	DS 3010	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus upplåter åt f.d. danska marsken Ludvig Albrectssons änka, fru Elsa Pedersdotter, 200 mark skånska penningar av myntet i Lund årligen, till avbetalning av 8 000 mark silver, som marsken i livstiden utlagt för rikets gagn och bästa, för vilka greve Johan av Holstein, den tid han innehade Skåne, lämnat henne kronans gods i pant; kungen lämnar bemälda fru såsom säkerhet för denna upplåtelse Blekinge och Lister med Mörrums fiske, vilkas avkastning skall avkortas på huvudsumman.		
Fastar:			
Sigillanter:			
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:	övers. Hvitfeld III 395 f. 458		
Övr. efter-medeltida register/notiser:			

SDHK-nummer:	3997		
Utfärdandedatum:	13331112	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	danska
DS-nummer:	DS 3010	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	<p>Kung Magnus upplåter åt f.d. danska marsken Ludvig Albrectssons änka, fru Elsa Pedersdotter, 200 mark skånska penningar av myntet i Lund årligen, till avbetalning av 8 000 mark silver, som marsken i livstiden utlagt för rikets gagn och bästa, för vilka greve Johan av Holstein, den tid han innehade Skåne, lämnat henne kronans gods i pant; kungen lämnar bemälda fru såsom säkerhet för denna upplåtelse Blekinge och Lister med Mörrums fiske, vilkas avkastning skall avkortas på huvudsumman.</p>		
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	Hvitfeld, Danmarks Rgis Krön. I:458; DS nr 3010; Dipl. Dan. II:11 nr 76	Tryckt regest:	
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	4002		
Utfärdandedatum:	13331206	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3015	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus upplåter till evärdelig ägo en attung i Skärstad åt Nils Tyrgilsson.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 47:A, fol. 5; E 10	Örnhielm:	III, p. 415
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 3015	Tryckt	

SDHK-nummer:	4002		
Utfärdandedatum:	13331206	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3015	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	Kung Magnus upplåter till evärdelig ägo en attung i Skärstad åt Nils Tyrgilsson.		
		regist:	
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	4065		
Utfärdandedatum:	13340615	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3069	SD-nummer:	
Utfärdare:	Knut Jonsson, östgöta lagman.		
Innehåll:	Knut Jonsson, östgöta lagman, upplåter genom gåva och köp åt Johan Ingemarsson 1/2 attung i Kullerstad, som Johan Didriksson lämnat för sina begångna brott.		
Fastar:			
Sigillanter:	Greger Magnusson, Gustav Tunason, Knut Folkesson, utfärdaren samt dennes hustru Katarina Bengtsdotter		
Sigill:			
Original:	or. perg., RA 0101		
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:	Misc. 8:62	Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			

SDHK-nummer:	4065		
Utfärdandedatum:	13340615	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3069	SD-nummer:	
Utfärdare:	Knut Jonsson, östgöta lagman.		
Innehåll:	Knut Jonsson, östgöta lagman, upplåter genom gåva och köp åt Johan Ingemarsson 1/2 attung i Kullerstad, som Johan Didriksson lämnat för sina begångna brott.		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 3069	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	4304		
Utfärdandedatum:	13361229	Utfärdandeort:	Stockholm
Datum-kommentar:		Språk:	svenska
DS-nummer:	DS 3267	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	<p>Kung Magnus meddelar Södermanlands invånare att man orättvists beskyllt honom att han inte vill lösa sina tjänstemän från den skuld de för honom iklätt sig, anförande att han för dem pantsatt Kalmar stad och slott med underliggande land och inkomster, Skällviks slott och Östergötland, Hälsingland, Gästrikland, Fjärdhundra, Dalarna, Närke och Värmland samt årligen 500 mark silver av Kopparberget, utom hans eget silver och penningar, samt dessutom över hela riket åtskilliga härader, häradsgårdar, landbor och kvarnar, och att han använt åtskilliga skatter, inkomsten av Skåne m.m. så att när han kom till myndiga år och riksstyrelsen fanns inte sammanlagt en mark silver eller penningar honom till nytta och gagn, m.m. Han lovar därjämte att inte betunga dem med några pålagor om inte stort behov föreligger.</p>		
Fastar:			
Sigillanter:			
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:	E 10	Örnhielm:	
Övr. efter-	B 15, fol. 188, RA 0202		

SDHK-nummer:	4304		
Utfärdandedatum:	13361229	Utfärdandeort:	Stockholm
Datum-kommentar:		Språk:	svenska
DS-nummer:	DS 3267	SD-nummer:	
Utfärdare:	Kung Magnus.		
Innehåll:	<p>Kung Magnus meddelar Södermanlands invånare att man orättvists beskyllt honom att han inte vill lösa sina tjänstemän från den skuld de för honom iklätt sig, anförande att han för dem pantsatt Kalmar stad och slott med underliggande land och inkomster, Skällviks slott och Östergötland, Hälsingland, Gästrikland, Fjärdhundra, Dalarna, Närke och Värmland samt årligen 500 mark silver av Kopparberget, utom hans eget silver och penningar, samt dessutom över hela riket åtskilliga härader, häradsgårdar, landbor och kvarnar, och att han använt åtskilliga skatter, inkomsten av Skåne m.m. så att när han kom till myndiga år och riksstyrelsen fanns inte sammanlagt en mark silver eller penningar honom till nytta och gagn, m.m. Han lovar därjämte att inte betunga dem med några pålagor om inte stort behov föreligger.</p>		
medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 3267	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:	se G. Lundberg, Stegeborg under medeltiden		

SDHK-nummer:	4500		
Utfärdandedatum:	13390529	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3427	SD-nummer:	
Utfärdare:	Knut Jonsson, lagman i Östergötland.		
Innehåll:	Knut Jonsson, lagman i Östergötland, intygar att Johan Holmgersson gjort reda och räkning för honom anförtrodda gods och uppbörd.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			
Original:			
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:	Peringskiölds avskr. Miscellanea		
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 3427	Tryckt	

SDHK-nummer:	4500		
Utfärdandedatum:	13390529	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 3427	SD-nummer:	
Utfärdare:	Knut Jonsson, lagman i Östergötland.		
Innehåll:	Knut Jonsson, lagman i Östergötland, intygar att Johan Holmgersson gjort reda och räkning för honom anförtrodda gods och uppbörd.		
		regist:	
Litteratur o. komm.:	se Gösta Lundberg, Stegeborg under medeltiden (1978), s. 53		

SDHK-nummer:	5836		
Utfärdandedatum:	13490827	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:	feldaterat i DS nr 4436 (25/5 1349)	Språk:	latin
DS-nummer:	DS 4436	SD-nummer:	
Utfärdare:	Biskop Peter i Linköping.		
Innehåll:	Biskop Peter i Linköping befäller alla de Gotlands invånare som berövat Solberga kloster vad man till dess underhåll lämnat som gåvor i S:t Olofs kapell i Akergarnholm, att giva klostret skadeersättning och för framtiden avstå från dylikt övervåld.		
Fastar:			
Sigillanter:			
Sigill:			
Original:	perg. Visby domkyrkas pergamentsbrev, RA 0105.06		
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:	M 10a, KB	Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			

SDHK-nummer:	5836		
Utfärdandedatum:	13490827	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:	feldaterat i DS nr 4436 (25/5 1349)	Språk:	latin
DS-nummer:	DS 4436	SD-nummer:	
Utfärdare:	Biskop Peter i Linköping.		
Innehåll:	Biskop Peter i Linköping befäller alla de Gotlands invånare som berövat Solberga kloster vad man till dess underhåll lämnat som gåvor i S:t Olofs kapell i Akergarnholm, att giva klostret skadeersättning och för framtiden avstå från dylikt övervåld.		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 4436	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:			

SDHK-nummer:	5926		
Utfärdandedatum:	13500228	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 4539	SD-nummer:	
Utfärdare:	Biskop Peter i Linköping		
Innehåll:	Biskop Peter i Linköping redogör för Erik Abjörnssons gåvor i jord och husgeråd till åtskilliga kyrkor och prästbord (Hestra, Burseryd, Båraryd och Bjälbo) samt förordnar att mässor i samma kyrkor skall läsas för hans, hans hustrus och föräldrars själar.		
Fastar:			
Sigillanter:	utfärdaren		
Sigill:			
Original:	or. perg., UUB		
Medeltida avskrifter:			
Medeltida register/notiser:			
Brocman:		Hadorph:	
Peringskiöld:		Örnhielm:	
Övr. efter-medeltida avskrifter:			
Övr. efter-medeltida register/notiser:			
Hänv. till annat brev:			

SDHK-nummer:	5926		
Utfärdandedatum:	13500228	Utfärdandeort:	Skällvik
Datum-kommentar:		Språk:	latin
DS-nummer:	DS 4539	SD-nummer:	
Utfärdare:	Biskop Peter i Linköping		
Innehåll:	Biskop Peter i Linköping redogör för Erik Abjörnssons gåvor i jord och husgeråd till åtskilliga kyrkor och prästbord (Hestra, Burseryd, Båraryd och Bjälbo) samt förordnar att mässor i samma kyrkor skall läsas för hans, hans hustrus och föräldrars själar.		
Fotokopia:		Faksimil:	
Tryckt:	DS nr 4539	Tryckt regist:	
Litteratur o. komm.:	Gösta Lundberg, Stegeborg under medeltiden, Söderköping 1978, s. 53-54		

Bara ett par kilometer sydväst om borgen Stegeborg ligger ruinen av den första borgen i området. Borgen heter Skällviks borg och ligger högt på en udde öste om Yxeltorpsviken. Redan på 1200-talet fanns borgen, som också kallas för Biskopsborgen. Mer om det nedan. Man anser att denna första borg hade ett fäste (en förborg) på den plats nuvarande Stegeborg ligger. Därifrån kunde man kontrollera sjöfarten till Söderköping. Förborgen var försvar mot oönskad trafik. Handelsmän med sina koggar släpptes in till den betydelsefulla handelsstaden Söderköping. Skällviks borg ägdes främst av Linköpingsbiskopar. Genom åren har den omväxlande ägts av Folkungaättens/Bjälboättens

Kungar och Biskopar.

Ja kung Magnus till och med pantsatte borgen.

Att det varit en betydelsefull borg kan vi förstå när vi läser att 1333, på hösten, vistades där i väl en månad kung Magnus Eriksson tillsammans med Riksråden och hertiginnan Ingeborg av Halland och Samsö. I brev som kungen skriver framkom att Biskop Karl i Linköping under sin tid lät uppföra byggnader där. Borgens huvudbyggnad hade 2 meter tjocka väggar.

Den var uppförd i minst 2 våningar och sannolikt med ändå fler våningar ovanpå stenbyggnaden. I porttornet fanns fallgaller.

Möjligen har Digerdöden drabbat borgen. Efter 1350 försvann borgen in i historiens töcken. Dess storhetstid var slut.

Samtidigt som Skällviks borgs ställning blir svagare växer sig Stegeborg allt starkare. Stegeborg kom att främst bli en kungaborg.

Johan III, Gustav Vasas son, föddes på Stegeborg.

De flesta av oss känner också till striderna som kom att utkämpas mellan Gustav Vasas söner. För att inte glömma striden om svenska kronan mellan Hertig Karl och Sigismund.

Allt under 1500-talets senare decenium. Härvid har Stegeborg stor betydelse.

Det är unikt att två borgar ligger så nära varandra.

Att Stegeborg blivit ett intressant turistmål är inte att undra på - dess läge på en holme mitt i inloppet till Söderköping. Borgen är framträdande och ganska stor. Att Skällviks borg inte uppmärksammats mer kan bero på att den inte är tillgänglig. Inte ens från sjösidan uppmärksammar man borgen om man inte vet exakt var den ligger. Ingenstans finns vägvisning eller

upplysning – förutom en pytteliten skylt när man är framme.

Det kanske är lämpligt med en liten parentes här också. I Skällviks kyrka förvaras en "Biskopsstol" som påstås härröra från Skällviks borg. Det skulle vara intressant med en datering av stolen. - Eller kanske inte förresten. Det är ju spännande med något som är lite dunkelt.

Skällviks borgruin förfaller i "rasande" snabb takt.

Inget görs för att bevara borgen ens i det skick den nu befinner sig i. Träd och buskar växer på murarna som enkelt sprängs sönder av växande rötter och frostsprängningar. För varje år som går faller den än mer sönder.

Jag kan inte låta bli att ta jämförelser med intresset att bevara och restaurera borgar i Tyskland. Vart man än kommer är borgar under restaurering. De sköts. Man kan knappast se en borg utan byggnadsställningar i något hörn. Stora skyltar meddelar att restaureringen genomförs med hjälp av EU-medel. Har någon sett ett liknande initiativ i Sverige?

För några år sedan talade jag med företrädare hos Länsmuséet om Skällviks borg. Jag undrade om de visste vad som hände, och om det skulle gå att hindra förfallet. Svaret blev något förbluffande om ändå inte

Bilden ovan är tagen av bortgångne fotografen på Korren - Per-Arne Nyhlén.

Bilden visar att borgruinen är rensad från växtlighet. Så är det inte i dag.

Anmärkning: Under medeltiden var det sannolikt vatten överallt där det numera är vass, som på denna bild.

1902 gjordes en utgrävning. Den blev ofullständigt gjord. Stora delar av borgen återstår ännu att undersöka.

10

oväntat: "Den kanske är bäst som en stenhög..."

Det tycker sannerligen inte jag. Men jag kan förstå att kulturvårdare utan pengar svarar så.

Om det är fler än jag som anser att något borde göras för att i första hand rädda borgen från fortsatt förfall, så hör gärna av er med ett mail eller en telefonsignal. Det finns egentligen många som borde vara intresserade. Både en-

Bilden visar en av murresterna på Skällviks borg. Lägg märke till läget på borgen - kontakt med Stegeborg och koll över inloppet till Slätbaken.

Nedanför träden på bilden har man funnit rester av en hamnanläggning.

Borghruinen förstörs kontinuerligt genom frost- och vegetationssprängning.

skilda, föreningar och organisationer. Kanske det även ligger i kommunens intresse.

Möjligen behövs ett kraftigt initiativ för att rädda denna historiskt intressanta plats. Borgen är förhållandevis liten. Greppbar. Det borde gå....

Tänk om den någon gång i framtiden kunde bli en sevärdhet...

Återkommer i ärendet i Julnumret av tidningen.

vidarjansson@telia.com

0121-42135 (även telefonsvar)

Ett stort tack till Viola

Edström på Länsmuséet i

Linköping. Genom kontakt

med Viola har jag fått

underlag och äldre bilder

till denna artikel.

Vidar Jansson

Hösten 2009

Historia kring Stegeborg

I den grå forntiden – en bakgrund

För 4000 - 5000 år sedan gjorde jordbruk och boskapsskötsel insteg i östra Götaland. Det förändrade fångstfolkets levnadsvanor radikalt. De blev bofasta och kunde genom odling och djurskötsel skapa sig bättre levnadsvillkor. På den bördiga Östgötaslätten växte storbondgårdar fram. Ett ättesamhälle där man slöt sig samman under hövdingar. Äganderätt till mark på de starkas villkor etablerades. Det skapade grund för ständiga konflikter och strider. Maktstrider löper som en röd tråd genom Östergötlands historia under århundraden framöver.

Omkring år 2000 f.Kr. invaderade stridsyxefolket, en främmande stam. De härjade och brände, men assimilerades så småningom i jordbrukskulturen.

Från 1500 f.Kr. räknar vi bronsåldern. Vid sidan av flinta och sten tillverkas nu verktyg av importerad brons. Med hjälp av nya effektiva vapen växer stormannavälden fram. Något som bl.a. de stora gravhögar med sina dyrbarheter vittnar om.

Vid denna tid förekom omfattande förbindelser och handelsutbyte med norra Europa och Medelhavsrikena. Skeppssättningar och hållristningar med långskepp markerar långväga sjöfart. Sjöfartens omfattning illustreras av de talrika skeppen på hållristningarna vid Himmelstalund.

Med långt högre havsnivå än nu, nådde man med skeppen långt in till Götarnas rike. Stormännen räknade sin förmögenhet i långskepp och boskap. Deras bosättningar låg invid kusten eller inlandets vattenleder.

Den här varm, torra perioden gick mot sitt slut omkring 500 f.Kr. Klimatet försämrades drastiskt. Långresor och handelsutbyte upphörde. När tillgången på brons sinade förlorade stormännen undan för undan sin vapenmakt. En klass av fria bönder växte fram. På ensamliggande gårdar drog de sig fram med stallad boskap i det hårda klimat som kom att kallas "fimbulvintern".

I slutet av den här perioden togs järnet i bruk, först importerat och senare utvunnet ur myrmalm. Utvecklingen tog åter fart och handelsvägar öster- och söderut öppnades. Romerska bronskärl, smycken och vapen importerades i utbyte mot pälsverk och kreatur. Denna lugna period fick ett slut med de germanska folkvandringarna på 400-talet e.Kr. Bland andra folkgrupper trängde krigiska keltiska stammar in och härjade. Som ett minne blev det keltiska ordet för järn kvar i språket.

Under de här orostiderna byggdes fornborgar och vårdkasor utefter kusten och inlandets vattenleder. Det finns ett hundratal lämningar av fornborgar bara efter Motalaström.

Fornborgarna var enkla försvarsverk byggda av sten med träpallisader uppe på lätt försvarade berg. Här samlades traktens folk och boskap när akut fara förelåg. I motsats till vissa borgar på Öland beboddes de troligen inte under fredliga förhållanden.

Vid slutet av den yngre järnåldern, från 800-talet domineras historien av vikingatågen. Men hövdingarna i Götaland syns inte ha dragit i härnad i samma utsträckning som upplänningarna. Det är fredligt handelsutbyte som är vanligast.

På bägge sidor om Slottsholmen, Stegeborg, och vid Ettersundet byggdes i vattnet pålverk för att hindra främmande flottor att tränga längre in i landet. Smala genomfarer med bommar gjorde försvarshindren lätta att bevaka.

Rester av pålarna existerar fortfarande. Enligt dendrologiska undersökningar är de huggna i början av 800-talet. Stäk är namnet för dessa sjöfartshinder. Den borg som senare byggdes hette Ståkeborg, men namnet ändrades på 1400-talet enligt dansk namnsed till Stegeborg. Stäk vid Slätbakens mynning har däremot fått behålla sitt namn.

Trots bristen på historiskt källmaterial står det klart att sjöfarten på Bråviken och Slätbaken till inlandet haft betydande omfattning långt innan Söderköping blev stad. Den hade, liksom Norrköping, varit handelsplats flera århundraden tidigare, med behov av ett starkt värn mot inkräktare från sjösidan.

2.

Omkring år 1100 byggdes Vreta Kloster, det första klostret i Sverige. Det följdes av ett dotterkloster i Askeby. Något senare uppförde Franciskanerorden ett kloster i Söderköping. Klostren och tidens alla kyrkbyggen främjade omfattande personkontakter och handelsutbyte med Europa. Handelsvägar till lands existerade bara för lokal handel. Fjärrhandeln bedrevs med fartyg från Söderköping och senare Norrköping.

Det finns vittnesbörd om återkommande härjningståg från Balticum utefter ostkusten. Danske kungen Valdemar Sejr gjorde slut på dessa genom erövring av Estland och delar av Lettland. Kriget som fick namnet av korståg, förgicks av noggrann rekognosering av farvattnen för den väldiga danska flottan som fraktade här och förnödenheter.

Det åttahundraåriga dokumentet är ett vittnesbörd om att kustleden var välkänd och brukad sedan århundraden. Fartygen lotsades genom de grunduppfyllda vattnen av ledsagare, föregångare till styrmän och lotsar.

Östergötland var under medeltiden Sveriges rikaste provins, och omfattade också delar av Södermanland, Närke och Småland. Vadstena Kloster blev Östergötlands största jordägare. Man ägde genom donationer också kvarnar, sågverk och gruvor. Liksom föregångaren Vreta Kloster bedrev klostret omfattande handel inom och utom riket. Biskoparna var, liksom stormannasläkterna de kom ur, stora jordägare. De exporterade spannmål, smör, ost och hudar. Från skogstrakterna och Finspångs bergslag såldes pälsverk, järn, koppar och tjära.

Produkterna fraktades på egna fartyg fram till dess Hansan skaffade sig handelsmonopol. Allt eftersom adelns och klostrens rikedomar ökade växte importen av salt, öl, vin, kläde och lyxvaror.

Alla tyngre transporter gick på vattenvägarna. Under högmedeltiden var vattenståndet 3,5 - 4 m högre än idag. Därigenom nådde man långt in i inlandet på åar, strömmar och sjöar.

När Hansan från mitten av 1300-talet byggde ut sitt handelsvälde, blev Söderköping den tredje viktigaste hamnstaden vid sidan av Stockholm och Kalmar. Söderköping var då administrativt centrum

för Östanstång, dvs. länsdelen öster om Stångån. Hit var också länets resurser för vård och omsorg lokaliserade. Söderköping ägde också rättighet att slå egna mynt, vilket gynnade den blomstrande handeln. Byteshandeln som tidigare dominerat, fick vika för penningar som betalningsmedel i den gryende kapitalismen.

Söderköpings läge, flera mil in från skärgården, var egentligen ingen nackdel. Köpstäder vid kusten var ofta utsatta för anfall och plundring av främmande flottor och pirater. Förutom det skyddade läget vid Storån hade staden ett effektivt lås i Stegeborgs fästning och pålverken i de smala sunden.

Fartygen som kantade Söderköpings kajer har sin historia. Knarrar var den breda, lastdryga varianten av vikingaskeppen som nyttjades för långväga transporter. I skärgården har de gett namn åt platser som Knarrhamn och Knarrö. De kunde ros med inemot 20 par åror och seglades med fyrkantiga råsegel. För kortare transporter användes snäckor och bussor. De har också lämnat spår i namn som

Snäckviken, Bussan och Busskär. Hansan fraktade tyngre godsmängder på koggar. Efter dem har vi namnen Kuggen och Kuggskär.

För att få en bild av Söderköping som medeltida hamnstad, får vi tänka oss att Storån då hade långt större bredd och djup. Dels på grund av det högre vattenståndet, dels för att den fyllts ut under senare århundraden. Längs de pålade kajerna reste sig varumagasinen med gavlarna mot ån. De låg tätt invid varandra, på samma vis som vid Bryggen i Bergen. Hamnen gick upp till Rådhusorget, där den vidgades till vändplats för större fartyg.

Hansan dominerade hamnverksamheten och stadens styrelse. Tyskarna tillförde kapital och utvecklingskraft. Stadskyrkan S:t Laurentii har nordtyska förebilder. Lågtyskan hade stark påverkan på den dåtida svenskan och utökade ordförrådet kraftigt. Hansan verkade för lugn och stabilitet, vilket gynnade handeln. Men den var inte främmande till att bidra med legoknektar och krigsskepp, när det gagnade dess intressen.

3.

Stäkeborg

Vi har inga källor från förhistorisk tid – 700 – 800-talet- då tusentals grova pålar drevs ner i de smala sunden vid [Stegeborg](#), [Ettersundet](#) och [Pålsundet](#). Arbetet med de här sjöfartshindren måste ha pågått under åtskilliga år och krävt stora arbetsinsatser. Det krävdes ett uppbåd av arbetare för att bygga spärrarna :

- Fällning och upparbetning av grova träd, utforsling ur skogen och flottning till upplagsplatser.
- Resning av stolparna på plats i det ofta strömma vattnet.
- Drivning av pålarna djupt ner i botten, utan hjälp av pålkranar. Vi kan gissa att det byggdes
- Arbetsplattformar, från vilka stolparna drevs ner i sjöbotten..
- Det krävdes organisation och en stor arbetsstyrka för bygget av försvarsanläggningarna. Vi kan utgå från att de som drev handel i det blivande Söderköping aktivt bidrog till projektet.

Kastellet

Det bör ha varit behovet av skydd för handelsplatsen, den blivande köpstaden [Söderköping](#), som var drivkraften bakom sjöfartshindren och skansen vid Stegeborg. Där holmen ligger som en propp i det smala sundet. Här skapades ett effektivt lås för inlandet mot anfallare och rövare.

En storman, herren i [Skällvik](#), kan ha haft det övergripande ansvaret för projektet.

På Slottsholmen byggdes en fyrkantig skans i sten, varifrån omgivningen och sjöfarten bevakades. Spärren bör ha varit en god inkomstkälla, eftersom skeppen fick erlägga tull innan de släpptes genom farledsöppningen på Slottsholmens södra sida. Den norra sidan, med nuvarande farleden, var helt stängd till in på 1800-talet.

Skällviks Hus och Bjälboätten.

Skällviks Hus ursprung är höljt i dunkel. Biskopsborgen omnämns i skrift första gången år 1287, men bör ha byggts långt tidigare. I en arkeologisk undersökning från början av 1900-talet anges att man funnit resterna av en fornborg på platsen. De stormän som brukade de rika jordarna kring Stegeborg, bosatte sig troligen på den säkra, lättförvarade klippan ovanför [Yxeltorpsviken](#).

Det befästa huset byggdes med mer än metertjocka väggar. Borggården är inramad av en försvarsmur. Innanför låg kok- och bagarstuga, den väl skyddade porten, inkvartering för tjänare och knektar och förrådsbyggnader för naturaskatten som bönderna i omkringliggande häraden erlade.

Hur biskoparna i Linköping blev ägare till borgen vet vi inte. Biskoparna tillhörde aristokratin eller kungasläkter och hade stor rikedom och världslig makt att försvara. Biskopsborgen i Linköping var då inget säkert värn. Skällviks Hus erbjöd inte bara en säkrare boning, men också närhet till de många jordegendomar biskoparna lagt under sig. Här ingick [Herrborum](#), [Torön](#), [Djursö](#), [Yxnö](#) och [Marö](#) i [Sankt Anna socken](#) och ett stort antal gårdar i häradet, liksom [Björkekinds](#) och [Östkind](#)s häradar på Vikbolandet.

[Bengt Magnusson](#), bror till Birger Jarl och hertig av Finland, slöt här ett ägoavtal med kung [Magnus Ladulås](#). I början av 1300-talet är Skällvikshus i kronans ägo, för att 1319 återgå till kyrkan.

En annan Bjälboättling, [Biskop Karl](#), som finansierat kung Magnus Erikssons krig, får 500 mark silver av kronan för sina utlägg. Det motsvarar mångmiljonbelopp i dagens penningvärde. Karl byggde ut borgen. Det kom väl till pass när kung Magnus vistades i över en månad på Skällviks Hus med riksråd, familj och hov.

Det var naturligt att kungen, hovet och hans skrivare och knektar reste mellan de kungliga borgarna, och försörjde sig på de samlade naturaskatterna från omgivande häraden.

När kungen vistades ute i provinsen, var det hans uppgift att lyssna på klagomål, lösa tvister och avgöra mål som tingen hänsköt till honom. Han deltog därför vid Stegeborgstinget.

Skällviks Hus och socken tvingades Magnus Eriksson pantsätta till kyrkan på grund av de skulder han dragit på sig genom sina olyckliga krig. Därmed blir Huset åter biskopsborg.

Med digerdödens härjningar med massdöd och en mängd ödergårdar som följd, förlorade Skällviks Hus och bygden sin betydelse som inkomstkälla. Borgen omnämns sista gången i skrift 1358. En ny biskopsborg restes vid [Munkeboda](#), vid Motala Ström.

4.

Stegeborg

[Bjälboätten](#) som hade en dominerande ställning i riket sedan mitten av 1200-talet hade starka band med Söderköping och Stegeborg. Staden var jämte Lödöse deras viktigaste utförselhamn.

[Magnus Ladulås son Birger](#) kröntes i Söderköpings S:t Laurentii. Domkyrkorna i Uppsala och Linköping var vid den här tiden under byggnad och troligen inte representativa. Som kung residerade Birger ofta på Stegeborg. Enligt dokument vistades kungen ofta i Söderköping. Här fanns de stora kronomagasinerna med accisskrivare, varuskrivare och tullare. Trots att Söderköping inte låg under Stegeborgs förvaltning avlönades de här befattningshavarna av kungen. Det vittnar om att Birger bedrev omfattande handel med utlandet.

Till Söderköping såldes de överskott som Stegeborgs godsförvaltning gav. De rika handelsmännen i staden levererade i sin tur en mängd varor till borgen - som öl och vin, sill, kokkärl, spik, lås och tågvirke.

[Birger Magnussons](#) regeringstid är stormig. Borgarna i Söderköping förnyar sin trohet till honom ett par år innan Nyköpings Gästabud. Därifrån flyr kungen till Stegeborg, som belägras och faller. Då har Birger lyckats fly ännu en gång, nu till Gotland. [Kungens son Magnus](#), höll ställningarna under fem månaders belägring, men tvingades kapitulera inför stormännens övermakt. Magnus halshöggs senare och borgen raserades så grundligt, att enligt krönikan muren slogs i små stycken och inte en sten lämnades kvar.

Försvaret av inloppet till Söderköping lades åter på Skällvikshus. Borgen växlade ägare flera gånger mellan kungamakten och biskoparna i Linköping.

1300-talet är ett århundrades av maktstrider, där stormannasläkter slåss om kungamakten. Hansans agerande för att öka tyskt inflytande i Sverige avbröts en period, medan digerdöden

rasade. 1363 seglade en tysk flotteskader, ledd av Magnus Erikssons släkting [Albrecht av Mechlenburg](#), in i Slätbaken och intog det försvarslösa Söderköping.

Midsommaren 1394 plundrades och brändes Söderköping av [Vitaliebröderna](#). En sjörövarliga som under ett par decennier plågade kuststäderna och sjöfarten i Östersjön. De syns ha tagit sig förbi försvarsverken vid Stegeborg utan problem.

[Bo Jonsson Grip](#), dåtidens störste jorddrott, ägde stora gods runt Stegeborg och Söderköping.

Att han lät bygga upp borgen igen finns inte belagt. Men 1389 vistas [unionsdrottningen Margareta](#) här, i samband med att hon vid riksdagen i Söderköping insatts som Sveriges regent.

För att skaffa sig en maktbas i Sverige inbjöd Margareta till Stegeborg de adelsmän som satts att förvalta det väldiga arvet efter jorddrotten. Med löfte att inte tillsätta utländska styresmän i Sverige, lyckades hon med konststycket att få dem att skriva över en god del av godsinnehaven på henne. Det gav Margareta en stark maktbas i landet.

Margareta ende son dog bara 17 år gammal, och löftet bröts när hennes efterträdare och styvson, [Erik av Pommern](#), vistades på Stegeborg och tillsatte en italienare, [Giovanni Franco](#) som fogde. Det var en hårdför herre, som plågade folket i de omgivande häraden med tunga pålagor och grymma straff. Hans svenska namnform Johan Vale gav upphovet till öknamnet och uttrycket "tvi vale".

Under [Engelbecktupproret](#) intogs Stegeborg och förlänades till stormannen Nils Stensson, Natt och Dag. Men jorddrotten [Karl Knutsson Bonde](#) från Fågelvik, som var rikshövitsman under den här oroliga tiden, ville åt borgen. Han kom i strid med ägaren och belägrade borgen under åtta veckor. Karl Knutsson var tidens störste maktspelare och var kung under tre olika perioder, en tid präglad av schismer och strider mellan den svenska aristokratin och unionskungarna. Det innebar för Stegeborgs del att fogdar och ståthållare ofta satt korta perioder..

5.

När härskare över Gotland, [Ivar AxelssonTott](#), insattes som fogde, inleddes en ny storhetstid för Stegeborg. Han hade genom storskaligt sjöröveri skaffat sig en betydande förmögenhet, som till del användes för att rusta upp Stegeborg. Han byggde en tiometer hög ringmur, liksom det bastanta rundtornet Stegeborg var nu en stark försvarsanläggning och ett effektivt skydd för Söderköping Det bevisades när danske kungens flotteskader 1521 utan framgång anföll borgen.

Under [Gustav Vasas](#) första 20 år som kung tycks Stegeborg haft en underordnad roll, men kom i stridslinjen när Dackes bonde trängde upp i Östergötland. En truppavdelning belägrade Stegeborg, men befälhavaren [Sten Sture dy](#). avvärijde attacken. Under fejden vistades kungen ofta på

borgen medan han förhandlade med socknarna om trohet. Sankt Annaborna fick som tack därför del av kungens ynnest.

När Gustav Vasa, familjen och hovet vistades på Stegeborg kunde inemot 300 personer utspisas. Kungen specificerade personligen vad trakten och staden skulle bidra med av råvaror och drycker. [Sonen Johan](#) föddes på Stegeborg och hade del av sin uppväxt där. Som kung byggde han om den medeltida borgen till ett renässanspalats. Rundtornet byggdes på till nuvarande höjd. Slottet byggdes på till tre våningar. Byggnationen pågick under nästan hela Johans regeringstid. Skällviks kyrka fick del av den kungliga glansen, när han också lät bygga ut den i renässansstil med korskor och i övrigt försköna den.

Gustav Vasas änka Katarina fick slottet som livgeding (kungligt underhåll). Hon vistades där bara tidvis men höll ändå 50 -110 stor personal på slottet

[Johan III:s dotter Anna](#) bebodde sedan Stegeborg och gick till historien genom sin roll i det famösa "onsdagsbröllopet". Hennes hovdam Sigrid Brahe hade mot sin vilja trolovats med Erik Sparre. Hennes älskade var emellertid Göran Gyllenstierna, herre till Torönsborg. Prinsessan Anna kände starkt för de två kära, och arrangerade en snabbvigsel en onsdagskväll på Stegeborg. Hennes tilltag väckte stort skandal i högadliga kretsar. Anna försökte i efterhand lägga till rätta, men saken togs upp vid riksdagen i Söderköping och Gyllenstierna fick göra avbön. Prinsessan Anna följde senare sin bror [Sigismund](#) i landsflykt till Polen.

När Johan III dog 1592 övertogs Sveriges tron av sonen Sigismund, som tidigare valts till kung i Polen. Men hertig Karl, den yngste Vasasonen, och prelaterna vägrade acceptera den katolske kungen. När Sigismund kom till Sverige med en stor flotta och 10 000 knektar skedde drabbningar i Slätbaken och vid Stegeborg med tronpretendenten, hertig Karl. Trots numerärt underläge höll Karl honom stånge. Karl belägrade borgen från ön söder om borgen, som fortfarande har sitt namn, Karlsholmen, efter bataljen. Genom Sigismunds vankelmod som härförare besegrades han än en gång av hertigens trupper vid Stångebro och flydde landet.

[Karl IX:s dotter Katarina](#), som gift sig med den tyske släktingen pfalzgreven [Johan Casimir](#), flyttade efter äventyrliga år in på Stegeborg och höll stort hov med ett 60-tal fastboende. Casimir vann kungens gunst, blev medlem av riksrådet och hertig av Stegeborg och stora delar av Östergötland. Hans son [Karl Gustav](#) växte upp på Stegeborg tillsammans med [Kristina, Gustav II Adolfs dotter](#). När Kristina sedermera överlät kungamakten på kusinen Karl Gustav inleddes den pfalziska regentlängden.

Äganderätten till Stegeborg föll efter tronbestigningen på kungens yngste bror [hertig Adolf Johan](#).

Han gjorde sig känd som en besvärlig herre, med en jordhunger som aldrig mättades. Han processade om gamla ägokontrakt, lade sig till med hemman som efter nödår låg efter med skatten och övertog egenmäktigt ödehemman. Hertigens årliga inkomster från sina egendomar var ca. fem gånger större än vad [vallonen Louis de Geer](#) tjänade på sina gods, gruvor och industrier. Hans administrativa makt var också exceptionell. Han tillsatte i praktiken häradshövdingar, kronofogdar, präster och länsmän. Sedan Adolf Johan ägnat alltmer av sin tid i Stockholm till meningslösa processer sinade det i kassakistorna och slottet fick förfalla.

6.

Efter hans död 1689 stod slottet öde till att det efter riksdagsbeslut 1731 började rivas. Åtskilliga av kronans byggnader i det snabbt växande Norrköping uppfördes med sten från Stegeborgs slott.

Stegeborg 3.

[Stegeborg och Söderköping](#) har sedan förhistorisk tid varit nära knutna till varandra. Stegeborg hade stor betydelse som stadens värn, men också som leverantör av överskottet av naturaskatter från underlydande, rika häraden. Söderköping var med sitt skyddade läge en trygg handelsplats. Östergötlands stora spannmålsexport utskleppades via Söderköping. Hansan skapade vinster och utveckling i staden och omlandet.

Men från 1580-talet var Söderköping som hamn- och handelsstad på tillbakagång. De större fartygstyper som avlöste koggarna var för djupgående för den uppgrundade Storån och trånga hamnen. Kronouppbörden av spannmål flyttades till [Norrköping](#). Den viktiga spannmålsexporten utskleppades nu från Norrköpings hamn. Bergsbruket i [Finspångs bergslag och Finspångs bruks](#) tillkomst krävde en nära och djup exporthamn. Stång- och osmundjärn och senare kanoner exporterades därför över [Norrköpings hamn](#).

Hansan förlorade under 1500-talet sin ledande roll, vilket också bidrog till att handeln på Söderköping gick tillbaka. Stegeborgs roll minskade i samma grad. De lönsamma passagein-

komsterna sinade och handelsstaden krävde inte längre samma skydd. Men slottet var fortfarande administrationscentrum för den östra länsdelen.

Godsförvaltningen

Godset var uppdelat i två brukningsenheter – [den Norra och den Södra Ladugården](#). Den Norra omfattade Östra Ny socken och Björkekinds härad med säte i [Gottenvik och Rönö Kungsgård](#).

Boställena för anställda låg ända upp till två mil bort från slottet.

Till den [Södra Ladugården](#) hörde Slottsholmens bebyggelse, stallar och magasin, bryggor, broar och skeppsgård.

Mindre båtar kunde passera under norra bron. Genom den södra, vindbryggförsedda passagen förhalades riggade fartyg. För bägge genomfarterna erlades passageavgifter beroende på båtens storlek. Taxan kunde variera uppåt och nedåt, men under [hertig Adolf Johans](#) tid alltid uppåt. Något som troligen bidrog till den minskade sjöfarten på Söderköping.

Inom slottets fögderi hade kronofogdarna kring 1580 runt 7000 - 8000 skattedagsverken att förfoga över. 20 -30 dagsverksbönder hölls i arbete året runt. Vår och sommartid svällde arbetsstyrkan ut till det mångdubbla. Jordbearbetning, gödsling, sådd, slåtter och skörd krävde många armar. 1585 krävde höbärgningen vid den Södra Ladugården 785 dagsverken. Vid den Norra gick det samma år åt 865 dagsverken.

Dikesgrävning och stängsling var också arbetskrävande. Under vintern sysselsattes bönderna med huggning och utkörning av timmer och brännved.

Dagsverksinsatserna fördelades så, att fiskarbönder byggde fiskeredskap, drog notar samt byggde och underhöll bryggor och bodar. Skärkarlar byggde och underhöll slottets båtar. Slottets skatteöverskott av säd ,livsmedel och andra produkter fraktades till städerna på godsets egna båtar. Ringarumsbor brukades för trähusbyggen och underhåll liksom tillverkning av träredskap

Djurhållningen omfattade hästar, oxar, kor, svin, får, getter, gäss och höns. Fodret räckte inte till alla år, utan inköp utifrån. Gödkreatur - stutar, kalvar, gäss föddes upp med korn som foder-tillskott. Vid slakten under ett genomsnittligt år produceras en köttmängd motsvarande 175 kreatur.

Slottsförvaltningen

Tjänarstaben vid slottet är imponerande. Den kunde uppgå till 50 årstjänster när ingen kunglighet vistades där. Vid kungabesök svällde den ut till mer än det dubbla. Under raden av år då Johan III: byggde ut slottet var ett 20-tal hantverkare verksamma. Vid behov inkallades också hantverkare från Söderköping.

Slottets eget tegelbruk drog under byggnadsperioder över 2000 dagsverken. Vid kalkugnen brändes murkalk. Murare, stenhuggare, smeder, målare m.fl. yrkesgrupper ingick i den fasta slottsstaben.

Faktauppgifterna här ovan är hämtade från arbeten av historikern Björn Helmfrid.

Att leva under herrarna på Stegeborg

I början av 1600-talet inleddes en djupgående ekonomisk och social förändring i Sverige.

[Gustav II Adolf](#) delade frikostigt ut adelskap och förläningar till högadeln. Nya adelskap förlänades lika generöst. Detta för att återvinna stödet från de adelsläkter, vars överhuvuden [fadern, Karl IX](#), låtit halshugga vid Linköpings blodbad.

För bondebefolkningen blev förändringarna kännbara. Adeln åtnjöt skattefrihet, så skattebortfallet lades istället på de lägre samhällsklassernas axlar. Självägande bönder blev frälsebönder med dagsverks- och skatteskyldighet till de adliga herrarna.

Det var svåra tider för allmogen. Det allt kallare klimatet, kallat "den lilla istiden", gav missväxt, i spåren följde pest och hunger.

Krigen krävde ständigt nya utskrivningar av yngre män till armén och flottan. Här fick bönderna skaffa ersättare för att uppfylla sin dagsverksskyldighet.

Arbetsplikten på godsens blev mycket betungande för häradenas bönder. De kallades till arbete rotevis, och hade att infinna sig vid Ladugården i tidiga ottan. Fogdarna drev på hårt i arbetet och rasterna var få. Bönderna fick själva sörja för sin mathållning. Hustrurna hade packat matskrin för minst en veckas arbetsperiod.

I herrarna till Stegeborgs jurisdiktion ingick rätt till bestraffning av underlydande. Det kunde utföras som husbondeaga eller hänskjutas till [Stegeborgstinget](#), där häradshövdingen var utsedd av slottsherren och underställd densamme. Det ledde till stundtals godtyckliga domar.

Den enda begränsningen i domsrätten var att dödsdomar alltid skulle hänskjutas till hovrätten för prövning. En sådan dödsdom prövades och avisades, efter att en piga uppträtt arrogant och skrattat slottsherren rakt upp i ansiktet utan ånger..

Epilog - Stegeborg

Efter [hertig Adolf Johans](#) död återgick Stegeborg till kronan. Det syns ha förvaltats [av landshövdingen i Östergötland](#). Han försökte bromsa slottets förfall, men en kunglig kommission kom till slutsatsen att en genomgripande renovering skulle bli alltför dyr och avstyrkte därför Tre av trähuslängorna, som omslöt borgen revs. En senare kommission vände åter tummen ner, tvärt emot [landshövding Ehrenkronas](#) önskan. Man såg inte borgens historiska värde, utan bara kostnaderna som den skulle dra.

Sommaren 1731 revs stora delar av borgen. Stenen fraktades till Norrköping och användes bla. till uppförande av ett kronomagasin. Den nye ägaren till Södra Ladugården [Jacob von Hökerstedt](#) hämtade också byggnadsmaterial till det nya slott som fick överta namnet Stegeborg. Men han kom på obestånd och Riksens Bank övertog egendomen. Näste ägare blev släkten von Schwerin.

1901 fridlystes borgen. Riksantikvarieämbetet lät mer än trettio år senare röja undan träd i och runt ruinen. Efter andra världskriget sysselsattes vapenfria värnpliktiga med att gräva fram ruinrester och utföra enklare reparationer på murarna.

Runt femtio år senare genomförde [Casimir Danielsson](#), ägare till Stegeborg, med stöd av RAÄ ett mer omfattande renoveringsprogram. Så återställdes rundtornet till ursprunglig höjd och utseende. Göta Kanalresenärer och andra besökare får här sommartid sakkunnig guidning genom Stegeborgs historia.

Dag Södling